

05

ROLF HOBSON

RMA og Transformation

**En historisk-kritisk analyse av to sentrale begreper
i nyere vestlig forsvarspolitik**

OSLO FILES

ON DEFENCE AND SECURITY— 05/2008

INSTITUTT FOR FORSVARSSTUDIER (IFS)

Tollbugt. 10, 0152 Oslo. Norge

Institutt for forsvarsstudier er en faglig uavhengig institusjon som forvaltningsmessig er underlagt Forsvarets skolesenter (FSS). Det konsultative råd for forsvarsstudier bistår med faglige synspunkter på utvikling og arbeidsoppgaver. Rådet består av representanter for Forsvaret og Universitetet i Oslo. Instituttet driver forskning innenfor fire områder: Norsk sikkerhetspolitikk, sivil-militære relasjoner, internasjonal sikkerhetspolitikk og transatlantiske studier.

Direktør: Professor Rolf Tamnes

Oslo Files on Defence and Security tar sikte på å være et uformelt og fleksibelt forum for studier innenfor instituttets arbeidsområder. De synspunktene som kommer til uttrykk i *Oslo Files*, står for forfatterens regning. Hel eller delvis gjengivelse av innholdet kan bare skje med forfatterens samtykke.

Redaktør: Anna Therese Klingstedt

NORWEGIAN INSTITUTE FOR DEFENCE STUDIES (IFS)

Tollbugt. 10, N-0152 Oslo. Norway

Institutt for forsvarsstudier – Norwegian Institute for Defence Studies – is an independent institute administratively attached to The Norwegian Defence Education Command. The Consultative Council for Defence Studies assists the Institute in developing and conducting research programmes. The Council is composed of representatives from the Defence Establishment and the University of Oslo. The Institute conducts independent research on Norwegian security policy, civil-military relations, international security policy and on transatlantic studies.

Director: Professor Rolf Tamnes

Oslo Files on Defence and Security aims to provide an informal and flexible forum for studies within the fields of activity of the Norwegian Institute for Defence Studies. The viewpoints expressed are those of the authors. The author's permission is required for any reproduction, wholly or in part, of the contents.

Editor: Anna Therese Klingstedt

05

ROLF HOBSON

RMA og Transformation

**En historisk-kritisk analyse av to sentrale begreper
i nyere vestlig forsvarspolitik**

OSLO FILES

ON DEFENCE AND SECURITY—05/2008

ROLF HOBSON

---

er cand.mag. fra Universitetet i Oslo, med fagkretsen historie, sosialøkonomi og russisk. Han er dr.art. i historie fra Universitetet i Trondheim med forskningsopphold i Düsseldorf (1988–1993) og Paris (2000–2003). Hobson har bl.a. utgitt *Imperialism at Sea. Naval Strategic Thought, the Ideology of Sea Power and the Tirpitz Plan, 1875–1914* (Boston, 2002; tysk overs. München, 2004) og *Krig og strategisk tenkning i Europa 1500–1945* (Cappelen, 2005).

ENGLISH SUMMARY

This study presents an historical critique of two concepts which have recently dominated US, and hence western, military thought: the “Revolution in Military Affairs” (RMA) and the “transformation” programme designed to prepare NATO forces to exploit the potential of the current RMA. It posits that the RMA concept is a product of a specific American strategic culture; furthermore, that two formative influences on this culture, the competitive environment of the think tanks and the influence of nationalism on American defence policy, are not sufficiently taken into account when the products of this strategic culture are analysed.

A critical look at the use of historical illustrations in RMA literature shows that defense intellectuals often choose to ignore evidence and research which does not support their preferred theory. This is particularly true of their understanding of *Blitzkrieg*, which bears little resemblance to the interpretation established by military historians during the last fifteen years. The confusion of political, strategic and operational levels of analysis becomes even more evident in the RMA literature’s attempts to structure centuries of European military history round its central concept.

INNHold

Elefantenes betydning for kulturen	5
<i>Blitzkrieg</i> som gullstandard	31
Militære revolusjoner i historien og fremtidens transformasjon	49
Bibliografi	57

FORORD

Denne studien er finansiert av et syv måneders forskningsstipend fra Forsvarsdepartementet. Jeg har under skrivingen hatt stor nytte av kommentarer fra mine kolleger Kjell Inge Bjerga, Olof Kronvall, Rolf Tamnes og Tom Kristiansen. I enkelte tilfeller har jeg valgt å ignorere deres kloke råd. Måtte straffen for slik villfarelse ramme meg alene! Jeg har også hatt gleden av å diskutere temaet med Dima Adamsky, som har studert amerikanske militærteoretiske miljøer fra innsiden.

Juli 2008

ELEFANTENES BETYDNING FOR KULTUREN

“Sociological self-awareness on the part those of us who have participated in a long string of distinctive American defence debates, can help provide valuable perspective.”

Colin Gray¹

Amerikanske militære begreper kommer og går med en omløpsti som det kan være vanskelig å følge. Gjennom Norges alliansetilknytning påvirker noen av dem utformingen av det norske Forsvaret fordi endringer besluttet i felles organer følges opp av nye organisatoriske strukturer og doktriner. Den enkelte allierte kan bli anmodet om å utvikle spesielle kapasiteter, som først får full effekt i samvirke med andres spesialiseringer og i overensstemmelse med en felles operasjonell doktrine. Slike endringer tar tid. De blir ikke lettere å gjennomføre hvis Washington bytter det overordnede konseptet som skal legge føringene for transformasjonen ut med et annet, før medlemsnasjonene har gjennomført prosessen. Selve begrepet “transformasjon” er et eksempel på dette: For fem år siden sto det i sentrum for Pentagons og alliansens reformbestrebelse, i dag blir det knapt nevnt.²

Det er en viktig oppgave for norske militære miljøer å forberede seg på endring ved å følge med i den internasjonale militærteoretiske diskusjonen. Av en rekke åpenbare grunner domineres militær teoriutvikling, vestens forsvarspolitiske debatt og mange forskningsgrener av amerikanske miljøer. Disse konkurrerer ofte med hverandre om økonomiske ressurser og politisk innflytelse. Alene av den grunn er det nødvendig for et annet lands militære miljø å kunne vurdere selvstendig hvilke amerikanske produkter som har nasjonal relevans. Den felles konsentrasjonen om én strategisk hovedoppgave under den kalde krigen gjorde nok denne oppgaven vesentlig enklere. I dag er forskjellene i de sikkerhetspolitiske vurderingene og trusselforståelsen blitt større mellom Europa og USA, ikke minst under Bush II-administrasjonen.

En ukritisk teori-import vil behandle alle bidrag som likeberettigede innlegg i en slags militærfilosofisk diskusjon blant løsrevne “talking heads”. Med denne typen tilnærming vil opphavsmiljøets institusjonelle egeninteresse, politiske ideologi og faglige kvalitet ikke anses som relevante bakgrunnsfaktorer når

-
- 1 Colin S. Gray, *The American Revolution in Military Affairs: an Interim Assessment*, Occasional Paper, nr. 28 (Camberley, Strategic and Combat Studies Institute, 1997), s. 6.
  - 2 De norske langtidsplanene for Forsvaret reflekterer utviklingen: St.prp. 45 i 2001 nevner ikke begrepet; i St.prp. 42 fra 2003 er det nevnt mer enn 80 ganger; mens St.prp. 48 i 2008 nevner det to ganger med referanse til NATO. (Informasjon fra forsker Kjell Inge Bjerga, Institutt for forsvarsstudier).

teoriene skal vurderes. En slik import til Norge har neppe noensinne funnet sted. Den kan i hvert fall ikke skje i dag, gitt mengden av strategiske studier, operasjonelle doktriner, teknologiske prognoser og historiske analyser som velter ut av USAs forsvarsbyråkrati, tenketanker og akademiske institusjoner. Mye av det som kan ha gyldighet for historiens mektigste militære og globale hypermakt, er per definisjon ikke relevant for et av de mindre europeiske landene. Vurdering, valg og vraking er dermed nødvendige forutsetninger for en bevisst teori-import.

Det finnes naturligvis fagmilitære silingsmekanismer blant USAs allierte, selv om de nasjonale miljøene nok besitter et mindre selvstendig teoretisk fundament etter mange tiårs alliansesamarbeid enn de gjorde i første halvpart av det 20. århundret. Uansett kan denne evnen alltid forbedres og skjerpes. Selve den raske rekkefølgen av militære føringsbegreper de siste ti årene (manøverkrig, RMA og transformasjon, asymmetriske kriger, NBO, EBO, OOTW, fjerde generasjons krigføring og det ferskeste motebegrepet “long wars”) må reise spørsmålet om *hvordan* de oppstår, *om* de representerer nødvendige endringer og *hvorvidt* de er relevante for egne militære forhold.³ Norske militære miljøer har ikke råd til å følge med strømmen inntil sentralt plasserte amerikanere forkaster et av føringsbegrepene (i dette tilfellet RMA) som “a fantastical theory”, en “fundamentally flawed and ahistorical understanding of future conflict”.⁴

Denne studien tok til som en undersøkelse av tidligere transformasjonsprosesser. Det ble imidlertid raskt klart at begrepet transformasjon er det programmatisk uttrykket for en bestemt forståelse av teknologisk drevne “revolutions in military affairs”, som dukket opp i slutten av 1980-årene. Med snart 20 års avstand fremstår forestillingen om en pågående RMA som et karakteristisk produkt av amerikansk militær tenkning i en spesiell periode av storpolitikken, tiden da den kalde krigen tok slutt og den første Gulfkrigen ble utkjempet. Samtidige våpenteknologiske endringer ble tolket som et paradigmeskifte innenfor krigføringen. De mange utdypningene av RMA-begrepet henviste i tillegg til historiske forløpere. Disse viste angivelig hvordan den siden som hadde integrert ny teknologi i egnede operasjonelle doktriner, hadde vunnet overraskende seire. Denne forståelsen av sprangvis, teknologisk drevet endring ble så brukt for å strukturere 500 års krigshistorie i en rekke fremstillinger.

Forestillingen om en RMA kan på den ene siden forstås som en analyse av avgjørende sprang i krigshistorien og samtiden. Da burde den kunne modifiseres

3 Pentagon har erstattet “krigen mot terror” med “the long war”, et begrep hentet fra Philip Bobbitt, *The Shield of Achilles: War, Peace, and the Course of History* (New York: Anchor, 2002). For en kritikk av begrepets anvendelighet i tolkningen av fortid og nåtid, se Paul W. Schroeder, “A Papier-Mache Fortress”, *National Interest* (Winter, 2002) og Hew Strachan, “Strategy and the Limitation of War”, *Survival*, årg. 50 (2008): 31–54.

4 H.R. McMaster, “On War: Lessons to be Learned”, *Survival*, årg. 50 (2008): 19–30.

eller forkastes etter vurdering og debatt, som enhver annen teori. Men dette har i liten grad skjedd; de sentrale miljøene har holdt fast ved den til tross for at enkelte har hevdet at den ikke er anvendbar.⁵ Alternativt kan teorien tolkes som et karakteristisk produkt av en spesifikk amerikansk strategisk kultur. Det finnes en rekke historiske studier av for eksempel tysk eller britisk strategisk kultur som kan tjene som modeller for en slik tilnærming. Det er forbausende å konstatere at man må begynne med historiske analogier fordi det finnes lite forskning omkring den samtidige amerikanske strategiske kulturen. En av de få er Dima Adamskys doktoravhandling ved Harvard som foreligger i konsentrert form som en IFS-publikasjon i serien Defence and Security Studies.⁶

Studien som nå foreligger utfyller Adamskys gjennom en kritisk vurdering av hvordan den amerikanske strategiske kulturen bruker militærhistorien. Her etterspørres det historiske opphavet til RMA-begrepet, og det gis noen eksempler på hvordan dagens foretrukne doktriner leses bakover, inn i historien. At dette fører til dårlig historieskriving, bekymrer neppe mange *defense intellectuals*. Strategi og historie er forskjellige disipliner, og en strategisk teori kan være anvendelig selv om den historiske begrunnelsen for den er utilstrekkelig. Men historie og strategi er nært beslektede disipliner. Hvis man velger å overse eller fordreie historiske fakta som ikke passer inn i yndlingsteorien, kan man kanskje forventes å gjøre det samme med samtidige fakta. *Hvordan* den tillempingen skjer, sier noe karakteristisk om den spesifikke strategiske kulturen som undersøkes.

Før det dykkes ned i historisk materiale, er det imidlertid nødvendig å behandle noen institusjonelle strukturer og særtrekk ved den politiske kulturen som formodentlig bidrar til å forme det intellektuelle miljøet amerikansk strategisk tenkning foregår innenfor. Begrepet “strategisk kultur” fanger inn noen selvfølgelige geografiske, sosiale og politiske poenger: Sjømakter med en utstrakt handel forstår nasjonal sikkerhet annerledes enn landmakter som grenser til andre landmakter; småstater legger et annet innhold i strategibegrepet enn stormakter; stater som i århundrer har måttet avfinne seg med en relativ grad av sikkerhet innenfor det europeisk statssystemet, har en annen forståelse av begrepet enn USA, som uten rivaler har dominert to kontinenter beskyttet av to verdenshav;⁷ offiserskorpsets verdensbilder varierer i overensstemmelse med forskjellene mellom de politiske systemene de tjener (eventuelt kontrollerer).

-
- 5 Stephen Biddles arbeider har systematisk undergravd forståelsen av revolusjonære sprang i militære kapasiteter – uten at tilhengerne av RMA har tatt noen notis av det.
  - 6 Dima Adamsky, *American Strategic Culture and the US Revolution in Military Affairs*, Defence and Security Studies (Oslo: Institutt for forsvarsstudier, 2008).
  - 7 Et hovedpoeng hos Colin S. Gray, “National Style in Strategy”, *International Security*, årg. 6 (1981): 21–47.

Utgravningen av de arkeologiske lagene i en strategisk kultur kan også avdekke idéhistoriske anerekker som dagens aktører kan være seg lite bevisst. Siden det er den amerikanske strategiske kulturen som står i sentrum her, kan det nevnes at flere forfattere har understreket i hvilken grad den er preget av en jominiansk tilnærming. Etter at Denis Hart Mahan begynte å forelese over Jomini ved West Point i 1830-årene, utøvde ingen annen militærteoretiker større innflytelse over det amerikanske officerskorpset (både hær og marine) gjennom minst hundre år.⁸

The true parent of American thinking on national security is Jomini, not Clausewitz. Jomini wrote of war as an art, but his quest for certainty and his obsession with reducing the complex and ambiguous to a few apparently simple principles has also characterized American military thought and practice.⁹

En slik påstand virker merkelig i en tid da enhver underoffiser kan sitere Clausewitz, men en rekke eksperter er entydige i sin dom: Den rasjonalistiske arven fra Jomini kommer til syne i amerikansk militær tenkning gjennom en sterk trang til å redusere kompleksitet og usikkerhet til prinsipper for krigføringen som er tilsynelatende enkle.¹⁰ Blant disse har tilintetgjørelsesstrategien, offensivens primat og det avgjørende slaget vært teoretiske fiksstjerner.¹¹ Samtidig har idealet for sivil-militære relasjoner, slik det ble stilt opp i Samuel Huntingtons standardverk for femti år siden, vært at et tvers gjennom profesjonelt officerskorps skal levere de seirene som den politiske ledelsen forlanger av det, under forutsetning av minimal innblanding fra politikken. I den historiske virkeligheten har den politiske ledelsen blandet seg hyppig nok inn i løpende operasjoner. Det synes likevel å ha vært en klar tendens etter Vietnamkrigen til å gjenreise Huntingtons ideal. Dette har skjedd parallelt med at den militære tenkningen har konsentrert seg om det operative nivået. (Svekkelsen av strategisk tenkning dette medfører, behandles nedenfor).

8 Russell F. Weigley, *The American way of war: a history of United States military strategy and policy* (New York: Macmillan, 1973), s. 83f; Azar Gat, *The Development of Military Thought. The Nineteenth Century* (Oxford: OUP, 1992); Russell F. Weigley, "American Strategy from Its Beginnings through the First World War", i Peter Paret (utg.), *Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age* (Princeton, NJ: PUP 1986), s. 408–43; 414f; Colin S. Gray, "Strategy in the Nuclear Age: The United States, 1945–1991", i Williamson Murray, Macgregor Knox & Alvin Bernstein (utg.), *The Making of Strategy* (New York: Cambridge UP, 1994), s. 579–613.

9 Gray, "Strategy in the Nuclear Age", s. 592.

10 Bruno Colson, *La culture stratégique américaine. L'influence de Jomini* (Paris: Economica, 1993); Bernard Boëne sitert i Vincent Desportes, *L'Amérique en armes. Anatomie d'une puissance militaire* (Paris: Economica, 2002), s. 155f.

11 Lawrence Sondhaus, *Strategic Culture and Ways of War* (London: Routledge, 2006), s. 53–69.

Det kan være grunn til å spørre om ikke den moderne forståelsen av operative doktriner også er et spesifikt jominiansk produkt av den amerikanske strategiske kulturen. Gjennom mange århundrer var “doktrine” et teologisk begrep. I begynnelsen av det 20. århundret ble det brukt i teoretiske diskusjoner blant marxister. Det ble først anvendt på militære læresetninger i Den røde hær og er, så vidt meg bekjent, fraværende i tysk, fransk og britisk militær tradisjon. Det virker som om US Army har overtatt det fra Sovjetunionen i etterkrigstiden. Følgende definisjon av “doktrine” befinner seg så langt unna Clausewitz’ avvisning av normative regler for krigføringen som man vel kan komme:

Principles, policies, and concepts which are combined into an integrated system for the purpose of governing all components of a military force in combat, and assuring consistent, coordinated employment of these components.¹²

Doktrinesnekring synes å være en hovedbeskjeftigelse for amerikanske militære, en de neppe er blitt inspirert til å drive med av dagens “offisielle” læremester, Clausewitz.

Den franske generalen Vincent Desportes har fulgt utviklingen av amerikansk strategisk kultur på nært hold gjennom flere tiår. Han beskriver den som en selektiv lesning av Clausewitz i Jominis ånd.¹³ Huntingtons ideal for sivil-militære relasjoner, påpeker han, er tilpasset en stat tuftet på liberale verdier, der fred er den ønskede normaltilstanden; men dette idealet er uforenlig med Clausewitz’ understrekning av krigens allestedsnærværende politiske dimensjon. Vi kan tilføye at det er et ideal som utelukker muligheten av at den militærteknisk “riktige” løsningen av en oppgave kan ha destruktive politiske konsekvenser; dette forklarer hvordan Huntington kunne drive sin idealisering av det profesjonelle offiserskorpset ut i det absurde ved sin ukritiske beundring for *Wehrmacht*.¹⁴

Desportes har nylig kritisert RMA-konseptet og transformasjonsprogrammet som karakteristiske produkter av den amerikanske strategiske kulturen. Forestillingen om at bruken av ny teknologi endelig skal gjøre det mulig å utkjempe kriger “på våre betingelser”, ignorerer at krig er en gjensidig prosess, der fienden nettopp vil søke å unndra seg våre betingelser. Den er et resultat av å analysere krigen *i og for seg* – “en refleksjon som svært ofte utviser en forakt for virkeligheten”. (Clausewitz slo som kjent fast at ingen krig kunne analyseres uavhengig av sin politiske sammenheng):

12 Trevor N. Dupuy, *Strategic Concepts and the Changing Nature of Modern War*, bind 1 (Washington: Historical Evaluation and Research Organization, DC, 1966), s. 239.

13 Desportes, *L'Amérique en armes*, s. 153–76.

14 I kapittel 2 går jeg inn i noen problematiske sider ved Huntingtons definisjon av militarisme.

De grunnleggende ideene bak transformasjonen ble spredt og popularisert i 1996 gjennom det sentrale dokumentet *Joint Vision 2010* og hadde sitt opphav i kapasitetenes dynamikk; feilen besto i at de fra begynnelsen var *a-strategiske*, det vil si løsrevet fra ethvert scenario og enhver trussel, med andre ord fra enhver realitet.¹⁵ (Forfatterens oversettelse)

Den transformerte militærmakten er bare beregnet for symmetriske kriger mot andre stater – “hvilket i tiden fremover ikke vil være annet enn ett mulig tilfelle blant flere”. Den tar ingen hensyn til *la guerre probable*, som er preget av langsiktige bakkeoperasjoner, stabilisering (statsbygging) og opprørsbekjempelse. De vanskelighetene som de amerikanske styrkene har støtt på i Irak får 1990-årenes strategiske debatt til å fremstå som merkelig løsrevet, fokusert som den var på den avgjørende seieren og et akselerert tempo. Brutalt blir man oppmerksom på at politikken helt hadde forsvunnet bak teknikken, og at dette har ført inn i [den aktuelle] blindgaten.¹⁶ (Forfatterens oversettelse)

Det diskuteres i litteraturen hvor mye strategisk kultur påvirker militære teorier og handlinger sammenliknet med andre faktorer. Operasjonelle doktriner kan for eksempel også tolkes som et forsøk på en rasjonell tilpasning til en strategisk virkelighet eller som produkter av et byråkrati drevet av institusjonell egeninteresse.¹⁷ Det virker imidlertid ikke urimelig å postulere at en identifiserbar strategisk kultur kan ha større betydning enn andre faktorer i en periode da åpenbare trusler ikke foreligger. USA befant seg i denne posisjonen mellom 1990 og 2001, akkurat de årene da RMA vokste frem som førende konsept. Sammenhengen mellom kulturen og RMA/transformasjon er med andre ord et tema som fortjener å bli undersøkt.

Dette bildet av en jominiansk, *a-strategisk*, teknologifisert kultur virker likevel utilstrekkelig til å kunne forklare fenomener som “doktrineomløpshastigheten” eller den utbredte troen på at Midt-Østen kunne demokratiseres som følge av tre ukers “shock and awe” etterfulgt av frie valg i Irak. Utilstrekkeligheten kan skyldes at amerikansk strategisk kultur som oftest analyseres løsrevet fra institusjonelle og politiske sammenhenger, som sjelden eller aldri omtales. Mangelen på en konkret trussel gjennom 1990-årene må ha begunstiget den abstrakte spekulasjonen omkring en RMA fordi den måtte foregå utenfor noen

15 Vincent Desportes, *La guerre probable. Penser autrement* (Paris: Economica, 2007), s. 102. Oversettelsen er noe ombygget p.g.a. et manglende verb eller setningsledd, men understrekningen er Desportes’.

16 Ibid., s. 100–114.

17 For en kritikk av den kulturelle tilnærmingen som understreker rasjonell tilpasning, se Douglas Porchs drøftelse av Elizabeth Kier, Douglas Porch, “Military ‘Culture’ and the Fall of France in 1940. A Review Essay”, *International Security*, årg. 24 (2000): 157–80. Det beste eksemplet på en analyse av operasjonelle doktriner i lys av institusjonell egeninteresse er Jack Snyder *The ideology of the offensive: military decision making and the disasters of 1914* (Ithaca: Cornell UP, 1984).

sannsynlig strategisk ramme. Dette er da også blitt påpekt av noen av de forfatterne som siteres i det følgende. Ved siden av den storpolitiske forutsetningen er det imidlertid nærmest uforklarlig at to andre former for sannsynlig innflytelse på den strategiske kulturen ikke er gjenstand for akademiske studier. Det finnes, for det første, ingen kunnskapssosiologiske analyser av de institusjonelle strukturene og karrieremekanismene som former den amerikanske strategiske kulturen. Og for det andre blir de førende militære konseptene og de operasjonelle doktrinene ikke studert i lys av de politiske forestillingene som former dem. Her tenker jeg ikke så mye på spekteret fra rabiate republikanere til defaitistiske demokrater som på et fenomen som er svært tilstede i amerikansk politisk kultur, men som ikke trekkes inn i studiet av USAs militære tenkning: nasjonalismen.

Vi skal se under at det er et sentralt element i forståelsen av amerikansk eksepsjonalisme at USA nettopp ikke er nasjonalistisk. Fra begge sider av Atlanteren erkjenner man i hvilken grad nasjonalismen formet *europesk* stormaktspolitikk i minst hundre år frem til midten av det 20. århundret. Nasjonalisme inngår sammen med æresbegreper og sosialdarwinismen i de "uuttalte forutsetningene" som må leses parallelt med de dokumenterte beslutningene i de enkelte lands strategiske kulturer gjennom perioden.¹⁸

Katastrofene den førte til, er like åpenbare og til like den viktigste forklaringen på hvorfor nasjonalismens politiske kraft er blitt så svekket i Vest-Europa gjennom de siste 30 årene. På bakgrunn av disse europeiske erfaringene ser man nettopp at en av de viktigste forskjellene mellom dagens politiske kultur i USA og Europa ligger i nasjonalismens evne til å mobilisere befolkningen bak flagg og uniformer, til å forme beslutningstakernes verdensbilde og de intellektuelles teorier, herunder også den strategiske kulturen.

Det institusjonelle universet til *defense intellectuals* og amerikansk nasjonalisme er de to elefantene som sitter midt i stua, men som ingen snakker om. Man må bruke svært spesielle briller, neseklype og øreklokker for å kunne hevde at de ikke er der, men deres innflytelse over den strategiske kulturen blir ikke systematisk studert. Det følgende er et forsøk på å tegne et omriss av disse to mektige skapningene og deres mulige betydning for hvordan den påståtte militære revolusjonen ble forstått på 90-tallet.

---

18 Begrepet stammer fra James Joll, 1914. *The Unspoken Assumptions* (London: Weidenfeld and Nicholson, 1968); se for eksempel s. 18f: "The doctrine of a perpetual struggle for survival and of a permanent potential war of all against all is one with natural attraction for soldiers, who are failing in their duty if they are not actively preparing for just such a clash. But the pseudo-Darwinian view of international society extended to civilians as well. ... one cannot understand the outlook on international relations of the generation of 1914 without taking into account the pseudo-Darwinian element in their ideas." Se også Avner Offer, "Going to War in 1914: A Matter of Honor?", *Politics and Society*, årg. 23 (1995): 213–41.

DEFENSE INTELLECTUALS OG DERES INSTITUSJONELLE UNIVERS

Innen samfunnsdebatten i vestlige land er man vant til å lete etter skjulte interesser og agendaer bak enhver ytring, plan eller analyse, ikke minst når de stammer fra institusjoner med sterke egeninteresser i den aktuelle saken. Slike spørsmål kan med fordel også stilles ved de amerikanske teoriprodusentene som leverer til den vestlige forsvarsdebatten. Det pussige er at de aktuelle miljøene, deres karrierestrukturer, finansiering og politiske forbindelser ikke er gjenstand for forskning, og knapt nok for kritisk journalistikk. Dette er bemerkelsesverdig når man tenker på hvordan amerikansk samfunnsvitenskap har ledet an i utviklingen av kunnskapssosiologiske tilnærminger. Kan det finnes et eneste politiske parti, en lobbyist eller interessegruppe som ikke har fått sine kryssende forbindelser til firmaer, *political action committees*, eller forskning belyst gjennom akademiske avhandlinger? De forskningsetiske problemene knyttet til privat finansiering av øremerkede stillinger ved universitetene debatteres løpende i offentligheten. Tobakksindustrien har i flere tiår blitt kritisert for å finansiere forskning som produserer konklusjoner som tjener dens juridiske interesser. Listen kan gjøres svært lang, men den mangler som nevnt én gruppe med stor innflytelse, i det minste over amerikansk utenrikspolitikk.

I Norge blir forskningsinstitusjoner finansiert av fagforeninger tidvis utsatt for skeptiske vurderinger. Det hevdes videre at bistandssektoren tjener karriereinteressene til en liten, sammenfiltret gruppe som glir fra godt betalte jobber i felten til godt betalte jobber i byråkrati, halvprivate hjelpeorganisasjoner og de forskningsinstitusjonene som lever av å evaluere bistandens effektivitet. Dette kan kanskje medvirke til å forklare hvorfor en omfattende forskning på den tredje verden nyter god finansiering, mens Europaforskningen står særdeles svakt. Enkelte hevder til og med at institusjoner som Forsvarets forskningsinstitutt og Institutt for Forsvarsstudier finansieres av myndighetene for å skrive den offisielle versjonen av Norges utenriks- og forsvarspolitiske historie!

At bestemte mekanismer formet av prosjektf finansiering og karrierestrukturer kan identifiseres i det universet som amerikanske *defense intellectuals* beveger seg innenfor, er åpenbart. Men dette universet blir ikke utforsket kvantitativt eller kvalitativt. Konsekvensen er at dersom man ønsker å undersøke de strukturelle betingelsene for militær teoriproduksjon i USA, finnes det ingen etablert forskningstradisjon, ingen forskningsdebatt og ingen modeller å støtte seg til. Man er henvist til anekdotiske innsikter og historiske eksempler (dvs. tidligere strategiske kulturer som *er* blitt undersøkt), som kan tjene som sannsynlige paralleller – inntil noen tar bryet med å påvise at de ikke er anvendelige på dagens USA.

En rimelig arbeidshypotese for en slik undersøkelse kunne være at den høye teoriproduksjonen i USA, eller “doktrineomløpshastigheten”, skyldes konkurransen om Pentagons gunst og bevilgninger blant tenketanker, akademiske

institusjoner, forsvarsindustri og forsvarsgrener. En “Beltway bandit” med flere tiårs erfaring i bransjen, Colin Gray, forklarte nylig de skiftende strategiske motene slik:

The modern history of American strategic debate bears some resemblance to the fashion industry. Scholars and institutions succeed by being fairly bold market leaders. The industry of defence analysis prospers through its ability to attract funding for the study and exposition of new or, more usually, refurbished ideas. Just as the world's fashion houses strive competitively in their seasonal collections [f]or novelty that will sell, so the defence intellectual community in its many institutional forms competes for market share in respect, official access, and cold hard cash. As fashion houses need new designs, so defence analysts and strategic theorists need new, or at least new-sounding ideas.

A debate can become an apparently great debate as much for structural sociological as for substantive reasons. [...]

The subsequent decade of American RMA debate [after the Gulf War of 1991] was a context unguided by plausibly dominant threats or, consequently, by any higher direction of defence worthy of the honourable label ‘strategy’. ¹⁹

At nye konsepter eller nye merkelapper på eldre teorier kan markedsføres som salgbare produkter av akademiske institusjoner, er en innsikt som stammer fra kunnskapssosiologiske analyser. Et eksempel fra et annet felt, litteraturteori, kan illustrere denne tilnærmingen. Gjennom flere tiår har den ene nye, altomfattende analytiske teorien jaget den andre gjennom studiet av engelsk litteratur: post-strukturalisme, feministiske, black- og queer-lesearter, og mange andre. En hovedgrunn til at det produseres så mange nye tilnærminger til de samme klassiske tekstene, er å søke i konkurransen blant amerikanske universiteter om studenter og midler. Det finnes så mange akademiske institusjoner at forholdet mellom dem likner mer på det frie markedet enn i noe annet land. En kontroversiell professor eller et miljø som utvikler en ny leseart, vil tiltrekke seg både studenter og bevilgninger, og de akademiske forlagene nører opp under konkurransen ved aggressivt å markedsføre bøkene og deres “revolusjonerende” teorier.

En tilsvarende forskningshypotese kunne være at de strategiske teoriene som produseres av *defense intellectuals*, formes av det institusjonelle universet de arbeider innenfor. Men her foreligger det ingen kunnskapssosiologiske studier. 25 år har gått mellom to gode studier av RAND Corporation, en av de in-

---

19 Colin S. Gray, *Strategy for Chaos. Revolutions in Military Affairs and The Evidence of History* (London: Frank Cass, 2002), s. 17f.

stisusjonene som sterkest har preget amerikansk innen- og utenrikspolitikk siden 1950-årene.²⁰ Noen andre sveiper innom tenketankene fra andre tilnærminger, men sammenhengen mellom teorimarkedet og teoriprodusentene blir ikke tematisert.²¹ Antakeligvis utøver amerikanske forsvarsintellektuelle mer innflytelse over verdenspolitikken enn noe annet miljø av tilsvarende størrelse. Til tross for at de ofte inntar viktige politiske stillinger, har de færreste av dem noen gang stilt til valg. De studeres likevel ikke som en identifiserbar gruppe med, til dels, felles verdensbilde og materielle interesser. Tenketankene de passerer gjennom, har åpenbart ikke etablerte kontrollmekanismer som evner å luke ut uholdbare teorier.²² Følgen er et forbausende fravær av akademisk gjennomlysning og politisk kontroll innenfor det ellers så åpne USA.

Det er en illusjon å tro at studiet av nasjonal sikkerhet er en apolitisk øvelse, der landets helligste interesser hegnes fra øvrige fordelingskamper og ideologisk strid. Den harde kjernen i den nykonservative klikken var kretsen rundt Albert Wohlstetter ved RAND.²³ En del av deres program har hatt vel så stor betydning for den økonomiske utviklingen i verden siden Reagan, og for inntekts- og formuesfordelingen i USA, som for strategien og utenrikspolitikken. Hvis man skulle tro, slik prøyssiske professorer trodde på 1800-tallet, at det til enhver tid bare finnes én riktig handlemåte i den ytre politikken, og at landets innenrikspolitiske struktur må formes av dets geopolitiske stilling, bør USA regjeres av akkurat denne kretsen. Hvis man derimot skulle mene at de nykonservative *defense intellectuals*' program bare utgjør ett blant en rekke like legitime politiske prosjekter, da representerer det et tankekors at så stor makt kan utøves innenfor et demokrati uten politisk ansvar.²⁴ Blant nykonservative

-
- 20 Fred Kaplan, *The Wizards of Armageddon* (New York: Simon and Schuster, 1983); Alex Abella, *Soldiers of Reason. The RAND Corporation and the Rise of the American Empire* (Orlando, Fla: Harcourt, 2008).
  - 21 James A. Smith, *The idea-brokers: think tanks and the rise of the new policy elite* (New York: Maxwell Macmillan, 1991) studerer betydningen av tenketanker på mange samfunnsområder og er ikke spesifikt opptatt av de strategiske institusjonene. Bruce Kuklick, *Blind Oracles. Intellectuals and War from Kennan to Kissinger* (Princeton, NJ: PUP, 2006) beskriver hvordan miljøene vokste frem og hvilken innflytelse de hadde over utenrikspolitikken, men gjennomfører ingen strukturell analyse av deres rolle i dag.
  - 22 Noen eksempler på rare historiske tolkninger følger i del II og III.
  - 23 Se Abella, *Soldiers of Reason*.
  - 24 Andrew J. Bacevich, *The New American Militarism. How Americans are Seduced by War* (Oxford: OUP, 2005) bruker et kapittel på utviklingen innen miljøet og de politiske spørsmålene den reiser. Chalmers Johnson, *The sorrows of empire: militarism, secrecy and the end of the republic* (London: Verso, 2006) behandler også vanskelighetene med demokratisk kontroll over, og innsikt i, den sikkerhetspolitiske eliten. Abella, *Soldiers of Reason*, s. 308, skriver at [RAND's] "rational choice has given birth to a world shaped by decisions made in the dark, outside the realm of public debate – justified by false objectivity..." Richard Rorty, "Feind im Visier", i *Die Zeit* 13/2004 har utviklet den svarteste prognosen om regresjon i demokratiseringen som kan skje under dekke av den globale krigen mot terror. Han hevder at en nasjonal sikkerhetselite kan utvikle seg til å bli en ny maktelite utenfor demokratisk kontroll.

ideologer i USA argumenteres det eksplisitt, med utgangspunkt i stamfaren Leo Strauss, for at en *national security elite* med privilegert innsikt i maktens logikk, har rett til å lede – og villede – de uopplyste massene.²⁵

Akkurat utfordringen knyttet til den demokratiske legitimasjonen kan trygt overlates til robuste amerikanske institusjoner. I stedet kan vi her rette fokus mot noen av problemene som skapes ved fravær av akademisk gjennomlysning av disse miljøene. Når de ikke utsettes for løpende evaluering gjennom uavhengig akademisk forskning, oppstår et vakuum der en egen form for kvasi-akademisk debatt kan foregå uten faglige korrektiver. Forsvarsintellektuelle diskuterer med andre forsvarsintellektuelle; de anvender teorier, illustrasjoner og modeller hentet fra historie, statsvitenskap, sosialøkonomi og sosiologi; men de må ikke selv forsvare sine strategiske teorier innenfor en disiplin med etablerte standarder for bevisførsel og kritikk. Kort fortalt: Deres oppgave er å selge teorier, ikke føre bevis for deres sannsynlighet. De beste blant disse utallige produktene holder et høyt nivå, men mange gjør det ikke. I begge tilfeller er det legitimt å gå forfatterens personlige interesser, institusjonelle tilknytninger og politisk-ideologiske holdninger nærmere etter i sømmene.

Where you stand depends on where you sit, er en tommelfingerregel som anbefales når intellektuelle produkter skal vurderes, enten det dreier seg om forskning eller *policy papers*. Den anvendes alltid på helserapporter finansiert av tobakksindustrien, eller miljøundersøkelser utført av oljeindustrien. Men den synes ikke å være gyldig for individer eller institusjoner som lever i et symbiotisk yrkes- og finansieringsforhold til forsvarsbyråkratiet. Hvor er studiene av det velkjente *revolving door*-fenomenet, som må ha stor betydning for vurderingen av de involverte forskning? Pressen uttrykker bekymring for økonomisk korrupsjon når byråkrater blir lobbyister, men ikke for teorivridning når akademikere utvikler nye strategiske konsepter. Forskere med sikkerhetspolitikk som spesialfelt, vandrer inn i byråkratiet sammen med en administrasjon og vandrer videre ut til think tanks eller våpenindustri (til eventyrlige lønninger) før de kanskje vender tilbake til professorater. “Take the K-train”, het det på 60-tallet da akademikerne fulgte Henry Kissinger inn i rollen som politikkenes rådgivere. I dag måtte man heller snakke om en “Circle Line”, der toget før eller siden vender tilbake til utgangspunktet. Hvorvidt Edward Said hadde rett eller ikke i sin beske beskrivelse av de nykonservative intellektuelle som “failed academics”, skal være usagt. Sikkert er det at noen års politisk erfaring i dag kan erstatte akademiske kvalifikasjoner. Da Douglas Feith mistet jobben i Pentagon, ble et

---

25 I tillegg til Rorty se også Richard Drayton, “Shock, awe and Hobbes have backfired on America’s neocons”, *The Guardian* 28/12-2005 og Earl Shorris, “Leo Strauss, George Bush, and the philosophy of mass deception”, i *Harper’s Magazine* (June 2004).

professorat opprettet for ham ved Georgetown University, og den akademiske stabens protester ble ignorert.

Et første forsøk på å kretse inn noen trekk som kjennetegner *defense intellectuals* er nødvendig dersom begrepet skal finne noen sosiologisk anvendelse. De utgjør en egen kategori akademikere som er særlig tallrik i USA, og som kan beskrives på følgende måte: De lever av å bearbeide strategiske og militære problemstillinger, benytter seg ofte av historiske illustrasjoner og statsvitenskapelige modeller; men det er usikkert i hvilken grad de underkastes de vitenskapelige kvalitetskravene som gjelder innenfor disse disiplinene. Én konsekvens av ikke å måtte forsvare sine teorier innenfor etablerte vitenskapelige normer er en form for faglig autisme. Teorier og tolkninger som er utfordret eller diskreditert innenfor tilstøtende disipliner, opprettholdes som om intet var skjedd. En annen konsekvens er at analytiske nivåer isoleres, mens konklusjonene som trekkes på ett nivå gis gyldighet langt inn i et annet. Det viktigste utslaget av denne siste tendensen er isolasjonen av det operative fra det strategiske nivået. Den kan spores både i historieforståelsen, i de militære teoriene og i aktuelle politiske beslutninger.²⁶ Begreper utviklet for å forklare utfallet av krigføringen på felttogsnivå anvendes som ledende konsepter på det strategiske nivået; RMA er, ifølge militærhistorikeren Jeremy Black, et eksempel på denne tendensen.²⁷

Det finnes to grunner til at forsvarsintellektuelle har kunnet skape seg dette frirommet. For det første finnes det en stor sektor av tenketanker og andre forskningsbaserte undervisningsinstitusjoner (ikke minst forsvarsuniversitetene). Listen er lang, og gitt den nevnte mangelen på kritisk gjennomlysning, er det vanskelig å fastslå graden av institusjonell eller finansiell tilknytning til føderale myndigheter eller til private stiftelser med mer eller mindre erklærte politiske målsettinger. Den begynner selvfølgelig med RAND Corporations to avdelinger (i Washington og Santa Monica) og fortsetter med Brookings Institution; Hoover Institution on War, Revolution and Peace ved Stanford University; Council on Foreign Relations; Defense Advisory Board; Institute for National Strategic Studies og Center for Technology and National Security Policy ved National Defense University; Strategic Studies Institute ved United States Army War College; John M. Olin Institute for Strategic Studies ved Harvard University; de relevante avdelingene ved US Military Academy, US Naval War College, Marine Corps University, Air University og Center for Strategic and Budgetary Assessments.

Til syvende og sist eksisterer disse instituttene ikke for å drive uavhengig forskning, men for å levere tjenester til det militære byråkratiet og politiske beslutningstakere. Av grunner som vokser ut av de militære institusjonenes sær-

26 Se særlig Hew Strachan, "The Lost Meaning of Strategy", *Survival*, årg. 47 (2005): 33–54 og "Civil-Military Relations after Iraq", *Survival*, årg. 48 (2006): 59–82.

27 Jeremy Black, *The RMA Examined*, IFS Info, nr. 8 (Oslo: Institutt for forsvarsstudier, 2006).

egne oppdrag, har krigshistoriske studier alltid inntatt en viktig posisjon i strategisk teoridannelse. I dag blir de supplert av strategiske studier og IR-teori, i mindre grad av underdisipliner utenfor statsvitenskapens rekker. Det særegne metodeproblemet som denne leverandørstatusen skaper, har eksistert helt siden generalstabenes historiske avdelinger begynte med kildebaserte studier av krigshistorien i begynnelsen av 1800-tallet: Dagens foretrukne doktriner (som skal vinne neste krig) leses lett inn i analysen av fortiden, for så å leses ut av krigshistorien som "lærdommer" for fremtiden. En rekke militærhistoriske arbeider har belyst denne problematikken, uten at den ellers synes å påvirke vurderingen av dagens teoriproduksjon.²⁸

Den andre forutsetningen for det forsvarsintellektuelle frirommet er at de sivile universitetene, særlig i USA, i et utslag av kulturelt snobberi har skjøvet krigshistorien og internasjonal historie ut av sitt interessefelt. Det er få uavhengige miljøer som kunne fungere som akademiske korrektiver, og de ledende tidsskriftene er ikke interessert i å holde oversikt over underdisiplinen, enn si anmelde krigshistoriske studier.²⁹ Bare *tre* amerikanske universiteter tilbyr kurs i militærhistorie.³⁰ Strategiske analyser som benytter seg av statsvitenskapelige modeller, er langt bedre stilt; tidsskrifter som *International Security* og *Survival* er fora for debatter som også føres utenfor *policymaking*-kretser. Samtidig må det reises spørsmål om hvor mange av de akademiske deltakerne som er berørt av *revolving door*-fenomenet, eller av de politiske føringene som kan styre forskningsbevilgninger. I dette kan det bare spekuleres, ettersom disse strukturelle sammenhenger ikke er undersøkt.

Det kan også bare spekuleres i hvorfor amerikanske universiteter ikke har undersøkt disse sammenhengene og den teoriproduksjonen de betinger. Individuelle karrierehensyn kan sikkert forklare mye. Forutsetningen for å kunne gjennomføre slike undersøkelser er at forskeren har opparbeidet seg nødvendig fagkompetanse innen strategiske studier, militærhistorie og tilstøtende disipliner. Men en kritisk studie av de aktuelle miljøene ville nettopp avskjære vedkommende fra de beste karrieremulighetene der hvor nettopp disse kvalifikasjonene

28 Se Michael Howard, "The Use and Abuse of Military History", i d.s.: *The Causes of Wars and other essays* (London: Penguin, 1983), s. 208–17"; Arden Bucholz, *Hans Delbrück and the German Military Establishment. War Images in Conflict* (Iowa, IA: University of Iowa Press, 1985).

29 John A. Lynn, "Reflections on the History and Theory of Military Innovation and Diffusion", i *Bridges and Boundaries. Historians, Political Scientists, and the Study of International Relations*, Colin Elman and Miriam Fendius Elman (red.) (Cambridge, Mass: MIT Press, 2001), s. 359–82; 362, viser til at *American Historical Review*, det ledende fagtidsskriftet, ikke publiserte en eneste større artikkel om militærhistorie eller internasjonal historie fra 1970-årene til 1990-årene. Sml. John Lynn, "The Embattled Future of Academic Military History", *Journal of Military History*, årg. 61 (1997): 777–89.

30 Ohio State, University of North Carolina og Duke, ifølge Williamson Murray, "Military Culture Does Matter", *Strategic Review*, årg. 7 (1999): 32–40: 39.

er etterspurt. Institutter som satte i gang slike forskningsprosjekter, ville kanskje oppleve at tilgangen til privat og offentlig finansiering ble noe innsnevret. Det kan også tenkes at nasjonal sikkerhet av mange oppfattes som et mindre politisert felt som bør “fredes” for kritisk innsyn.

Uansett hva forklaringen måtte være, den manglende akademiske kontrollen i den sektoren der *defense intellectuals* opererer, gjør det mulig å produsere utallige innlegg om et motekonsept uten at deltakerne diskuterer dets teoretiske fundament. Den aktuelle moteteorien blir *aldri* falsifisert, bare svakt modifisert, i disse diskusjonene, uansett hvor mange historiske illustrasjoner og statsvitenskapelige modeller som trekkes inn. Den erstattes bare av et annet konsept som nyter godt av den samme hensynsfulle teoretiske overprøvingen. Kanskje mer enn noen gang tidligere gjelder denne kritikken for RMA-litteraturen, som er svært omfattende, men som synes å hvile på noen forutsetninger som ikke tåler nærmere ettersyn.³¹ I del II og III av denne studien skal følgende hypotese testes ved en gjennomgang av litteraturen: Hvis det kan påvises at de historiske eksemplene som brukes for å underbygge RMA-konseptet, er feilaktige, *kan* dette være en indikasjon på at teoriene er svake eller overflødige. Det betyr ikke at teoriene *må* være uholdbare. Det kan tenkes at den teknologiske eller strategiske begrunnelsen er gyldig, selv om den historiske ikke er det. Men det kan bety at historien blir brukt til å legitimere teoretiske posisjoner som er inntatt i utgangspunktet. Det kan også tyde på at de teoretiske posisjonene er utledet av politisk-ideologiske målsettinger som ser for seg bestemte roller for militærmakten (for eksempel regimeendring, preventivkrig eller hegemoni); mens andre politiske prosjekter ville kunne ut i andre rolledefinisjoner (for eksempel kollektiv sikkerhet, avskrekking eller innhegning).

NATIONALISM? WHAT NATIONALISM?

Fraværet av kunnskapssosiologiske studier av de forsvarsintellektuelles univers er ett problem. Et annet er om ikke deres politiske verdensanskuelse former deres militære teorier. Det dreier seg her ikke så mye om å plassere forskere og byråkrater langs en høyre-venstre akse. Det er snarere holdningene til de multilaterale institusjonene USA selv reiste etter andre verdenskrig, som har vært konstituerende for alternative utenrikspolitiske programmer. De som har vært mest avvisende til denne internasjonale ordenen, liker å betegne seg selv som “realister”, “nykonservative”, “national interest conservatives” eller “unilatera-

---

31 Bibliografiske oversikter finnes i Bert Chapman, “The Revolution in Military Affairs: A Resource Guide”, *Bulletin of Bibliography*, årg. 59 (2002): 1–25; Olof Kronvall, “Amerikanske strategiska doktriner och ‘Revolution in Military Affairs’ 2001–2004. En forskningsöversikt”, arbetspapper, mai 2004, Försvarshögskolan.

lists”.³² I det følgende vil det bli argumentert for at disse begrepene er omskrivninger av et fenomen som er velkjent fra europeisk historie under betegnelsen “nasjonalisme”. Slike eufemismer anvendes av amerikanske nasjonalister, både fordi nasjonalismen har forårsaket en rekke katastrofer i moderne europeisk historie, og fordi det i amerikansk selvforståelse ikke finnes noen amerikansk nasjonalisme, kun patriotisme.

I alle varianter av nasjonalismen finnes det en myte om hva som utgjør det særegne ved nasjonen. Den amerikanske heter “eksepsjonalisme”. Navnet antyder at nasjonen markerer avstand til en norm, i dette tilfellet til uønskede trekk ved en verden man har lagt bak seg gjennom revolusjon og utvandring:

[Exceptionalism] “... is a rhetoric of absences, but the absences are the ills and defects of a universalized external world. Still, having posited its identity in difference, and its difference to the rule, the American myth lies, in its own way, “elsewhere”.³³

Den syndige verden utenfor var opprinnelig det gamle Europa. Den var preget av en rekke onder, som det amerikanske prosjektet ble definert i motsetning til: mangelen på demokrati, fyrstenes amoralske stormaktspolitikk, imperialism – og nasjonalisme.

Det er ingen ny innsikt at den dominerende retningen i vestlig historieskrivning siden midten av 1800-tallet har vært fortellingen om nasjonalstatens vekst og fremskritt mot å realisere nasjonens mytiske egenskaper. Slik ble nasjonal identitet skapt, i skolen og i offentligheten, i USA på samme måte som i Norge. Fortellingen om amerikansk eksepsjonalisme fikk en ny giv etter de katastrofene som europeisk nasjonalisme, imperialism og totalitarisme forårsaket i første halvpart av det 20. århundret. Den lever åpenbart godt i offentlighetens bevissthet, og den er ikke minst et sentralt element i et nasjonalistisk selvilde.

I de siste tiårene har imidlertid amerikanske historikere også vært pionerer i utviklingen av trans-nasjonal og global historie. Fra slike perspektiver fremstår USAs historie som en integrert variant av en felles vestlig, “atlantisk” historie.³⁴ De forente staters kontinentale utbredelse var én fase av den vestlige ekspansjo-

32 Se Inderjeet Parmar, “Catalysing Events, Think Tanks and American Foreign Policy Shifts: A Comparative Analysis of Pearl Harbor 1941 and 11 September 2001”, *Government and Opposition* (2005).

33 Daniel T. Rodgers, “Exceptionalism”, i *Imagined Histories. American Historians Interpret the Past*, Anthony Molho & Gordon S. Wood (red.) (Princeton, NJ: PUP, 1998), s. 21–40: 24.

34 Et eksempel må holde: Thomas Bender, *A nation among nations: America's place in world history* (New York: Hill and Wang, 2006).

nismens,³⁵ der erobringsskriger, slaveri og utryddelse av urbefolkningen inngikk som nødvendige følger. Demokratiseringen fulgte en egen utvikling, men skjedde ikke mindre konfliktfylt enn i Vest-Europa. Amoralisk maktpolitikk kan vitteerlig også bedrives av republikker som heies frem av demokratiske nasjonalister.

På det siste punktet er det likevel et stykke frem til studiet av amerikansk nasjonalisme blir integrert i den svært omfattende nasjonalismeforskningen, som ikke minst bedrives ved amerikanske universiteter. En sveip gjennom de siste tiårs tolkninger av fenomenet viser hvor urimelig det er at amerikansk nasjonalisme ikke studeres som et fenomen på linje med de europeiske variantene.

Nasjonalismen er et svært sammensatt og omskiftelig fenomen som har trukket seg oppmerksomheten til noen av de fremste europeiske og amerikanske historikerne gjennom tre generasjoner etter Carlton J. Hayes' klassiske studier.³⁶ Men til tross for ansatser som finnes hos Hayes selv, er det forbausende å konstatere at amerikansk nasjonalisme ikke behandles som et selvstendig fenomen i en ellers svært omfattende nasjonalismeforskning. Det er ikke vanskelig å anføre forklaringer på dette fraværet. Til tross for at USA også deltok i kolonikappløpet mot slutten av 1800-tallet, defineres landet som et produkt av opprøret mot britisk kolonialisme; følgelig er den imperialistiske varianten av nasjonalismen ingen relevant kategori i studiet av USAs utenrikspolitiske historie.³⁷ Nasjonalismens mest destruktive sider kom til uttrykk i europeisk imperialism og fascisme, og USAs bidrag til nedkjempelse av tysk, italiensk og japansk fascisme og militarisme var uomtvistelig avgjørende. I mange teorier om nasjonalismen defineres den som en bevegelse for språklig, kulturell, religiøs og etnisk enhet, renhet og dominans, som fant sin mest ekstreme form i antisemittisme, rasekrig og folkemord. Slike definisjoner lar seg ikke anvende på den demokratiske konstitusjonen, religiøse likestillingen og det multikulturelle samfunnet i dagens USA.³⁸

-
- 35 Ved forrige århundreskifte var dette åpenbart og en grunn til at senator Henry Cabot Lodge stolt kunne skryte av: "... a record of conquest, colonization, and territorial expansion unequalled by any people in the nineteenth century." Sitert hos Anders Stephanson, *Manifest Destiny. American Expansionism and the Empire of Right* (New York: Hill and Wang, 1996), s. 104. Se også Paul A. Kramer, "Empires, Exceptions, and Anglo-Saxons: Race and Rule between the British and United States Empires, 1880–1910", *Journal of American History* (2002): 1315–1353.
  - 36 Carlton J.H. Hayes, *The Historical Evolution of Modern Nationalism* (New York: R.R. Smith, 1931).
  - 37 Kramer, "Empires, Exceptions ...": 1316: "... actual differences between the US and European colonial empires do not explain the complete denial of US colonialism in American culture or America's understanding of the United States not only as a nonempire but as an antiempire."
  - 38 Derfor kunne Elie Kedouries innflytelsesrike studie av nasjonalismen (som han forsto som et språklig og etnisk fenomen med opphav i Sentral-Europa) slå fast at nasjonalismen er ukjent (!) i Storbritannia og USA. Elie Kedourie, *Nationalism* (1966, Oxford: OUP, 2000), s. 143.

Dog, den utbredte, men uuttalte, forestillingen om at det ikke finnes en egen amerikansk nasjonalisme, er et merkelig fenomen i vestlig akademisk kultur. Flere har påpekt at det i seg selv trenger en forklaring, som mest sannsynlig er å søke i den påståtte eksepsjonalismen. Minxin Pei har beskrevet hvordan forakten for europeisk nasjonalisme har gitt opphav til en paradoksal form for nasjonalisme:³⁹ "... although the United States is highly nationalistic, it does not see itself as such." En ledende tysk historiker, Hans-Ulrich Wehler, som begynte sin karriere med å studere 1800-tallets amerikanske imperialism, påpeker hvor illusorisk det utbredte skillet i amerikansk selvforståelse mellom "patriotisme" og "nasjonalisme" er. En misjonerende nasjonalisme har vært en viktig drivkraft i amerikansk utenrikspolitikk og ble det igjen under Bush II-administrasjonen. Wehler spør om det vil være mulig å løsrive den fra den mer troverdige amerikanske interessepolitikken:

Efaringsmessig er en slik radikal kritikk av nasjonalismen bare mulig etter sjokkerfaringer, slike som Europa gjorde under to verdenskriger. Hittil har imidlertid Amerika vunnet alle viktige kriger og oppført dem som suksesser i "rettferdige kriger". Vil det likevel, takket være sin utpregede evne til selvkritikk, være i stand til å markere avstand til sin egen nasjonalisme for å kunne gjøre sin hegemonistilling mer tålelig for andre?⁴⁰

Noen utviklinger innen nasjonalismeforskningen gjør det lettere å integrere den amerikanske varianten i en sammenliknbar form. I nyere definisjoner av fenomenet vender man seg bort fra tidligere forsøk på å identifisere avgjørende skiller mellom de enkelte nasjonsforestillingene.⁴¹ Det er for enkelt å hevde at vesteuropeisk nasjonalisme er politisk konstruert, mens sentraleuropeisk nasjonalisme søker å skape en kulturell eller etnisk identitet, og østeuropeisk nasjonalisme er historisk fundert.⁴² Ved nærmere ettersyn finner man ikke rendyrkede etniske, språklige, historiske, religiøse eller politiske nasjonsforestillinger. Alle nasjoners selvbilder blander disse elementene i mytiske forestillinger, som i seg

39 Minxin Pei, "The Paradoxes of American Nationalism", *Foreign Policy* (May/June 2003).

40 Hans-Ulrich Wehler, „Our Rising American Empire‘: Amerikas missionarischer Nationalismus und das Dilemma der deutschen Fehlentscheidung“, i d.s.: *Notizen zur deutschen Geschichte* (München: Beck, 2007), s. 147–58: 152f.

41 Se særlig Dieter Langewiesche, *Nation, Nationalismus, Nationalstaat in Deutschland und Europa* (München: Beck, 2000); Ulrike von Hirschhausen & Jörn Leonhard (red.), *Nationalismen in Europa. West- und Ost-Europa im Vergleich* (Göttingen: Wallstein, 2001).

42 Dette var Theodor Schieders idealtypiske nasjonalismemodell, se Theodor Schieder, „Typologie und Erscheinungsformen des Nationalstaats in Europa“ (1966), i d.s., *Nationalismus und Nationalstaat. Studien zum nationalen Problem im modernen Europa*, Otto Dann & Hans-Ulrich Wehler (red.) (Göttingen: Vandenhoeck & Rupprecht, 1992), s. 65–86.

selv er gjenstand for strid om fortolkningen innenfor nasjonen. De forskjellige nasjonalismene kan derfor utvikle seg i forskjellige retninger avhengig av hvilke elementer som er mest fremtredende. Å redusere nasjonalismen til den sentral-europeiske, etniske, høyreautoritære og antidemokratiske varianten, er å overse betydningen av et globalt fenomen som antar mange former. For eksempel må dagens hindu-nasjonalisme i India og en del islamistiske bevegelser kunne forstås som former for nasjonalisme, som er fullt ut sammenliknbare med etnisk eller rasebiologisk nasjonalisme.⁴³

Det avgjørende er ikke *hva* som ligger i en bestemt nasjonsforestilling, men *at* en stor mengde mennesker deler en forestilling om at de utgjør en nasjon. En slik selvkonstituerende nasjonsforståelse er intimt forbundet med demokratiseringsprosessen som begynte med den amerikanske og den franske revolusjonen.⁴⁴ Derfor kan nasjonalismen heller ikke entydig tilordnes høyrefløyen i det politiske spekteret som den franske revolusjonen skapte; tvert imot, den var gjennom mer enn 100 år den demokratiske venstrefløyens ideologi.

Selv om nasjonal bevissthet kan påvises helt tilbake til gammeltestamentlige skrifter, er det forbindelsen mellom en nasjonsforståelse og den moderne staten som er det spesifikt moderne ved nasjonalismen: En nasjon skal ha sin stat, staten skal åpne for nasjonens politiske deltakelse i dens anliggender, og nasjonen skal bruke staten til å fremme sine interesser, om nødvendig på bekostning av andre. Nasjonalismens fremvekst på 1800-tallet var en uatskillelig del av demokratiseringsprosessen. Denne sammenhengen var en selvfølge for Giuseppe Mazzini, en av 1800-tallets mest innflytelsesrike profeter, ikke minst i USA, der Woodrow Wilson så det som sin oppgave å virkeliggjøre Mazzinis idealer.⁴⁵

Sammenhengen mellom demokratiseringen og nasjonalismen var åpenbar for Alexis de Tocqueville. I 1830-årene var nasjonalismen et fenomen som ikke berørte andre enn de franske elitene. Størstedelen av befolkningen identifiserte seg ennå ikke med den franske nasjonalstaten som øverste politiske ideal. I USA, derimot, fant han en brautende og navlebeskuende nasjonal stolthet hos *alle* han snakket med, og han oppfattet denne forsterkede nasjonale bevisstheten som et sentralt element i fremtidens demokratiske kultur.

Det er verdt å minne om at den demokratiske nasjonalismen gjennom USAs første 80 år også var rasistisk; inntil avskaffelsen av slaveriet kan landet best karakteriseres med begrepet "*Herrenvolk* democracy" (i likhet med Boer-republikkene). Den var i lang tid etter preget av en angelsaksisk, kalvinistisk

43 Se for eksempel Olivier Roys tolkning av islamistisk fundamentalisme i Olivier Roy, *L'islam mondialisé* (Paris: Seuil, 2002).

44 Se Rolf Hobson, "Democratization and Nationalism", i *Aspects of the Democratic Peace*, Boris Barth & Rolf Hobson (forv. utg. 2009) for det følgende.

45 *The Papers of Woodrow Wilson*, Arthur S. Link (red.) bind 53 (Princeton, N.J.: PUP 1986), s. 614f; Wight, "Mazzini".

bevissthet om å være et utvalgt folk med en siviliserende misjon – et sentralt element i mange former for europeisk nasjonalisme.⁴⁶ Kanskje det mest særegne trekket ved den amerikanske misjonsbevisstheten var forestillingen om at USAs historiske oppgave var å etablere demokratiet på jorden. I Herman Melvilles ord: “We Americans are the peculiar, chosen people, the Israel of our time; we bear the ark of liberties of the world.”⁴⁷

Nasjonalismens påvirkning på utenriks- og militærpolitikk er et sentralt tema, kanskje det viktigste, i studiet av moderne internasjonal politikk. En militærhistoriker ville vanskelig kunne hevde at den nasjonalismen som preget europeiske offiserskorps i imperialismens og verdenskrigenes epoke, er irrelevant i en vurdering av deres militære tenkning. Nettopp de historiske undersøkelsene av USAs og andre lands strategiske kulturer viser at studier av militær teoridannelse som ikke tar hensyn til nasjonalismens innflytelse, er ute av stand til å forklare sentrale fenomener og begivenheter.⁴⁸

Å hevde at studiet av nasjonal sikkerhet er en opphøyd, ren vitenskap upåvirket av politiske ideologier og massenes bevegelser og lidenskaper er en hegeliansk idealisering som i sin tid var svært utbredt blant tyske offiserer og akademikere; og det er nettopp utviklingen i disse kretsens politiske verdensbilde som er det beste beviset på påstandens absurditet. Strategi er en integrert underavdeling av politikken, og politikken dreier seg om å velge. De valgene som foretas påvirkes av konkurrerende politiske prosjekter og utopier. Gjennom de mer enn 200 årene etter den franske revolusjonen har nasjonalismen uten sammenlikning vært den mest innflytelsesrike og dynamiske politiske bevegelsen, først i vestlige land og siden i den tredje verden. Forskjellige versjoner av nasjonalistiske utopier (nasjonalstaten, imperiet, eksport av egen samfunnsmodell, hegemonisk herredømme, det ariske Europa) har hatt en enorm innflytelse over alle moderne staters utenriks- og følgelig også militærpolitikk. Riktignok har nasjonalismen spilt en langt mindre rolle i vesteuropeiske lands utenrikspolitikk etter andre verdenskrig. Men det er umulig for en historiker å undersøke europeiske staters

46 Stephanson, *Manifest Destiny*.

47 Sitert i Niall Ferguson, *Colossus. The Rise and Fall of the American Empire* (London: Penguin, 2004), s. 60.

48 Se for eksempel Herbert Rosinski, *The Development of Naval Thought. Essays by Herbert Rosinski*, utg. B. Mitchell Simpson III (Newport, RI: Naval War College Press, 1977); Gerhard Schreiber, „Thesen zur ideologischen Kontinuität in den machtpolitischen Zielsetzungen der deutschen Marineführung 1897 bis 1945“, i *Militärgeschichte. Probleme – Thesen – Wege* Manfred Messerschmidt o.a. (red.) (Stuttgart: deutsche Verlagsanstalt, 1982), s. 260–80; Azar Gat, *Fascist and liberal visions of war: Fuller, Liddell Hart, Douhet and other modernists* (Oxford: OUP, 1998); Mark Russell Shulman, *Navalism and the Emergence of American Sea Power, 1882–1893* (Annapolis, Md: Naval Institute Press, 1995); Rolf Hobson, *Imperialism at Sea. Naval Strategic Thought, the Ideology of Sea power and the Tirpitz Plan, 1875–1914* (Boston, Mass: Brill, 2002); Wolfram Wette, *Die Wehrmacht. Feindbilder, Vernichtungskrieg, Legenden* (Frankfurt: DTV, 2002) – eng. utg. 2006.

militærpolitikk i tiden før 1945 uten å ha nasjonalismen som én av de nødvendige analytiske kategoriene i sin verktøykasse.

Gitt fraværet av studier av amerikansk nasjonalisme, er det ikke så merkelig at det ikke er blitt undersøkt i hvilken grad den påvirker landets strategiske kultur. I hvert fall i samtiden. Det finnes imidlertid gode historiske illustrasjoner på hvordan nasjonalismen har påvirket både militær teoridannelse og utenrikspolitiske handlinger. De stammer fra 1890-årene, da det for første gang ble ført en bred diskusjon i offentligheten om USAs fremtidige rolle i verdenspolitikken. I likhet med den samtidige europeiske imperialismen kan en lang rekke økonomiske, politiske og ideologiske forklaringer på den amerikanske ekspansjonismen sannsynliggjøres. Men at nasjonalismen var blant de viktigste, er særlig tydelig i USAs tilfelle. Tidsalderens to symboler på verdensmakt var en flåte av slagskip og oversjøiske kolonier. I 1890-årene vokste det frem en sterk bevegelse i opinionen som krevde begge deler, med senere president Theodore Roosevelt og senator Henry Cabot Lodge som viktigste talsmenn i politikken.

Ingen leverte sterkere argumenter for opprustning og oversjøisk ekspansjon enn kapteinen som underviste i historie ved US Naval War College, Alfred Thayer Mahan. Mahan skrev historiske studier av britisk sjømakt; de var dårlige historiske analyser ispedd noen viktige strategiske innsikter, men først og fremst var de “political pamphlet[s] in a higher sense”, som skulle vekke det amerikanske folkets vilje til verdensmakt.⁴⁹

Det er av sentral betydning her å merke seg at Mahans ekspansjonistiske program *påvirket hans strategiske teorier*, fremfor alt hans helt spesielle forståelse av sjømaktens rolle i historie og samtid og det sentrale strategiske begrepet “sjøherredømme”.⁵⁰ Den besettelsen for slagskipet som han smittet verdens marinere med, gjorde ham og de fleste admiraler og politikere i hans samtid blinde for den egentlige “revolution in military affairs” som faktisk skjedde i tiårene før 1914 – innføringen av torpedoen. Den gjorde slagskipet avleggs, og endret marinestrategiens hovedanliggende til et spørsmål om å kontrollere motstanderen gjennom “sea denial” i stedet for å vinne sjøherredømmet gjennom å tilintetgjøre hans slagflåte.

Mahan er på mange måter selve prototypen på den moderne *defense intellectual*, og han viser hvorfor denne typen tenkere må forfølges med en særlig årvåken mistenksomhet.⁵¹ Hans strategiske teorier var uløselig forbundet med hans ekspansjonistiske program. Det er nettopp dette siste som ga dem en slik gjenklang i en samtid som var sterkt preget av nasjonalismen, og som overdøvet alternative teorier. Han burde være en stående advarsel om at forsvarsintellek-

49 Sitatet er fra Sir Julian Corbett, sin tids fremste marinehistoriker.

50 Se Hobson, *Imperialism at Sea* for en utdyping.

51 Sml. Johnson, *Sorrows of Empire*, s. 80f.

tuelle *på deres eget felt* – forståelsen av de fremtidige betingelsene for militærmakten – kan være uhyre innflytelsesrike og samtidig ta feil på grunnleggende punkter, fordi deres politiske verdensbilde påvirker deres strategiske teorier. Det er vel kjent i hvilken grad dette gjelder for kommunistisk militær teori. I vestlige land har nasjonalismen påviselig spilt en tilsvarende rolle.

Ingen enkel militær tenker har noen gang påvirket sin samtids verdenspolitikk i en grad som tilsvarende Mahans. Bøkene hans inspirerte en lang rekke land til å pøse en vesentlig andel av sine statsbudsjetter inn i marineopprustning i de 25 årene før første verdenskrig. De var også noen av grunntekstene for den ekspansjonistiske grenen av statsvitenskapene som senere ble kalt geopolitikk.⁵² Mahan var en kristen sosialdarwinist og rasist som trodde på krigens velsignelser.⁵³ Den fremmet krigerdyder og holdt de degenererte sosialistene unna samfunnsmakten; den styrket dermed de hvite folkene og forberedte dem til det kommende oppgjøret mellom det asiatiske barbariet og den kristne sivilisasjonen. Hundre år før Samuel Huntington profeterte Mahan at konflikten mellom sivilisasjoner var forestående. USA måtte erobre kolonier i Stillehavet som forposter i kampen mot den gule faren, (i hans øyne utgikk den snarere fra Kina enn fra Japan). Som sivilisert nasjon hadde USA en selvfølgelig rett til å herske over ikke-hvite folkeslag – til deres eget beste, og fordi de hadde bevist sin manglende evne til å styre seg selv. Kanskje ville det lykkes de hvite nasjonene gjennom en pågående ekspansjonspolitikktil å opprettholde sin dominans gjennom det 20. århundret.

Varianter av disse argumentene ble fremmet av mange andre i offentligheten og nøret opp under den krigsstemningen som utladet seg i krigen mot Spania i 1898. Sjelden har nasjonalisme spilt en så avgjørende rolle for å utløse en krig,⁵⁴ i dette tilfellet om kontrollen over det spanske koloniveldet i Karibia og Stillehavet. Da dampkjelen eksploderte på et amerikansk krigsskip, ble ulykken utlagt som spansk sabotasje. Et hylekor anført av landets største mediegruppe, Hearst Newspapers, krevde et hevn tog. Spania, et konstitusjonelt monarki, ble fremstilt som et blodtørstig despoti og krigen som et korstog for demokratiet. Theodore Roosevelt stormet i land på Cuba sammen med sine Rough Riders. I Stillehavet, derimot, trakk krigen i langdrag. Det spanske herredømmet ble raskt fjernet, men befolkningen på Filippinene oppfattet ikke den amerikanske maktovertakelsen som en befrielse. De fikk ikke den uavhengigheten de var

52 Se Claude Raffestin, D. Lopreno & Y. Pasteur, *Géopolitique et histoire* (Lausanne: Payot, 1995).

53 Robert Seager, "Alfred Thayer Mahan: Christian Expansionist, Navalist, and Historian", i *Admirals of the New Steel Navy. Makers of the American Naval Tradition, 1880–1930*, James C. Bradford (red.) (Annapolis, Md: Naval Institute Press, 1990), s. 24–72; Hobson, *Imperialism at Sea*, s. 154–77.

54 Det måtte i så fall være krigen mot Mexico i 1840, som Ulysses S. Grant beskrev som "one of the most unjust ever waged by a stronger against a weaker nation." Sitert hos Bender, *A nation among nations*.

blitt stilt i utsikt, selv om de nesten hadde vunnet den ved egne anstrengelser; øygruppen ble annektert, og geriljakrigen fortsatte mot amerikanske tropper.⁵⁵ Da USA gikk inn i det 20. århundret, førte amerikanske tropper en oppsplitende kolonikrig mot opprørstyrkene i den filippinske jungelen.⁵⁶ På det meste var 75 000 soldater engasjert i en brutal pasifisering, med ordre om å drepe alle fanger.⁵⁷ Innen 1902 hadde den kostet 4 000 amerikanske soldater og 200 000 filippinere livet.

De foregående sidene har vært nødvendige for å slå fast at det finnes en amerikansk nasjonalisme, selv om studiet av den har perifer betydning for amerikansk historieskriving og samtidig politisk analyse. Den har påviselig utøvd en direkte innflytelse over landets utenrikspolitikk og over de militære teoriene til den mest innflytelsesrike *defense intellectual* i historien. At slike sammenhenger kunne være verdt å undersøke i samtiden, virker innlysende. Men det finnes ikke noe fundament av forskning å basere en vurdering av hvordan nasjonalismen påvirker den strategiske kulturen på. Denne oversikten kan ikke gjøre annet enn å fremheve noen kritiske vurderinger fra de siste årene som peker i denne retningen.

En studie av moderne amerikansk nasjonalisme fikk nylig en viss oppmerksomhet. *Financial Times*-korrespondent og forsker ved Carnegie-stiftelsen, Anatol Lieven, har analysert elementene i det han tolker som de siste årenes nasjonalistiske hybris og påpekt de foruroligende parallellene med versjoner av tidligere, europeisk nasjonalisme.⁵⁸ Den evolusjonistiske historieforståelsen som kulminerer i ens egen kultur som høyeste stadium, fiendebildet som bygges opp av fremmede sivilisasjoner, demoniseringen av “de liberale” som undergraver nasjonens indre samhold og slagkraft, viljen til å eksportere egen samfunnsmodell gjennom misjonerende militær utfoldelse, avvísningen av multilaterale institusjoner, avtaler og folkeretten, rettferdiggjøringen av preventivkrigen og en tiltakende militarisering av utenrikspolitikken.

Alle disse elementene inngår i programmet til de såkalte nykonservative. Alle kan gjenfinnes i forskjellige utgaver av europeisk nasjonalisme, om enn ikke i akkurat denne blandingen. Ikke minst har de lange røtter i forestillingene

55 Bender, *A nation among nations*, s. 223–33.

56 Max Boot, *The Savage Wars of Peace. Small Wars and the Rise of American Power* (New York: Basic Books, 2002), s. 99–128; Frank Schumacher, „Niederbrennen, plündern und töten sollt ihr: Der Kolonialkrieg der USA auf den Philippinen (1899–1913)“, i *Kolonialkriege. Militärische Gewalt im Zeichen des Imperialismus*, Thoralf Klein & Frank Schumacher (red.) (Hamburg: Hamburger Edition, 2006), s. 109–44.

57 Den namibiske historikeren Jan-Bart Gewald har vist hvordan metoder utviklet for det som i dag kalles asymmetrisk krigføring, ble formidlet fra den ene hvite hæren til den andre, for så å kulminere i det tyske folkemordet på Hererofolket i Sørvest Afrika. Se Jan-Bart Gewald, *Learning to Wage and Win Wars in Africa*, African Studies Centre Working Paper, årg. 60 (Leiden: University of Leiden, 2005).

58 Anatol Lieven, *America right or wrong. An anatomy of American nationalism* (London: Harper Collins, 2005).

om Amerikas “manifest destiny”.⁵⁹ Mest likner den militære demokratiseringens retorikk på noen versjoner av fransk nasjonalisme i sin vilje til å sette likhetstegn mellom universelle verdier og utbredelsen av egen makt. Påstandene dette verdensbildet gir opphav til virker ufrivillig komiske på andre enn de nasjonalt-sinnede. Hvilken ikke-gaullist kan annet enn le av inskripsjonen på statuen til Charles de Gaulle på Champs-Élysées: “Il y a un pacte vintg fois séculaire entre la grandeur de la France et la liberté du monde”?⁶⁰

Det finnes i tillegg åpenbare paralleller mellom demokratispredning som prosjekt og forestillingen om en *mission civilisatrice*, som stormaktene – også USA – tok på seg i imperialismens tidsalder.⁶¹ Rudyard Kiplings dikt om den hvite manns byrde ble skrevet som en oppfordring til USA i 1898 om å føre “the savage wars of peace” mot de primitive folkeslagene, til deres eget beste (diktets undertittel var “The United States and the Philippine Islands”). Theodore Roosevelt forkynte: “It is our duty toward the peoples living in barbarism to see that they are freed from their chains.” De nykonservatives (og George W. Bushs) beundring for Theodore Roosevelts versjon av amerikansk imperialisme kan belegges med utallige kilder. Det samme kan deres fascinasjon for det britiske imperiet.⁶²

Om den nykonservative agitasjonen for en Irak-krig som angivelig ville utløse en dominokjede av demokratisering i Midt-Østen, har noen historisk parallell, så er det den kampanjen de såkalte girondinerne førte i Paris vinteren 1791–92 for en revolusjonær krig for å feie vekk det gamle regimet i Europa.⁶³ Motargumentet kom fra Maximilien Robespierre i jakobinerklubben: “Ingen liker bevæpnede misjonærer”, slo han fast, og nesten 25 år med krig ga ham rett. Det revolusjonære Frankrikes aggresjon provoserte frem en nasjonalistisk motreaksjon over hele Europa som ble underbygget av en ny antidemokratisk, antiuniversalistisk ideologi. Oversatt til våre begreper kunne denne historiske parallellen formuleres slik: En aktivistisk utenrikspolitikk som søker å spre ens

59 Stephanson, *Manifest Destiny*.

60 “Det finnes en 2000 år gammel pakt mellom Frankrikes storhet og verdens frihet.”

61 Boris Barth & Jürgen Osterhammel (red.), *Zivilisierungsmissionen. Imperiale Weltverbesserung seit dem 18. Jahrhundert* (Konstanz: UVK Verlagsgesellschaft, 2005); særlig Frank Ninkovich, „Kontinentale Expansion, Empire und die Zivilisierungsmission im Amerika des 19. Jahrhunderts“, i Barth/Osterhammel, *Zivilisierungsmissionen*, s. 285–310.

62 Se John B. Judis, “History Lesson. What Woodrow Wilson can teach today’s imperialists”, *New Republic*, 9. juni 2003, der Roosevelt-sitatet er hentet fra, og Max Boots studie av USAs kolonikriger, *The Savage Wars of Peace*. Niall Fergusons *Colossus* er en oppfordring til USA om å føre en langsiktig kolonipolitikk. Mange nykonservative mener at det britiske imperiet bør stå som modell for USA i det 21. århundret. Diskusjonen er altfor omfattende til å refereres her, men se John Ikenberry, “Illusions of Empire. Defining the New American Order”, *Foreign Affairs*, årg. 83 (mars/april 2004) og John Gray, “The Mirage of Empire”, *New York Review of Books*, 12. januar 2006.

63 Se Hobson, *Democratization and Nationalism* for henvisninger.

egen samfunnsmodell gjennom annet enn eksemplets makt, risikerer å provosere frem en fiendtlig reaksjon i andre kulturkretser. Eller: Forsøket på å eksportere demokrati ved militærmakt vil gjøre kollisjonen mellom sivilisasjoner til et selvoppfyllende profeti.

De nykonservative gjør flittig bruk av historiens “lærdommer”, hva enten det gjelder Peloponneserkrigen, statssystemets mekanismer, appeasement, demokratiseringen av Tyskland og Japan etter 1945, *Pax Britannica* eller den kalde krigen. Men de nevner aldri det revolusjonære Frankrikes militære korstog for demokratiet, eller dets følger. Den selverklærte “realistiske” skolen innen studiet av internasjonal politikk har diskutert muligheten av at en hegemonisk politikk kan møtes av en motkoalisjon; dette er en mekanisme som gjentatte ganger har slått ut i det europeiske statssystemet, mest åpenbart under krigene mot Napoleon. Men muligheten for at militær demokratieksport kan møtes og *overvinnes* av en ukontrollerbar nasjonalisme, ligger åpenbart utenfor deres horisont.⁶⁴ Det til tross for at det er en amerikansk historiker som har skrevet standardverket om konsekvensene som revolusjons- og napoleonskrigene fikk for internasjonal politikk. De begrenser seg ikke til mekanismene i statssystemet; den viktigste følgen av den franske aggresjonen, påpeker Paul Schroeder, var at den vekket til live tysk nasjonalisme, den mest dynamiske og destruktive kraften i Europa gjennom mer enn hundre år.⁶⁵

Å slå fast at amerikansk nasjonalisme eksisterer, er nødvendig. At den påvirker landets strategiske kultur, er sannsynlig. I hvilken grad dette skjer, er imidlertid vanskelig å etablere, særlig når så få tar bryet med å studere fenomenet. I noen tilfeller kan det etableres sammenhenger på individnivå. Å regne ut hvor mange strategiprodusenter som er tilknyttet Project for a New American Century, er kanskje en ørkesløs øvelse. Men at kjernen i den nykonservative klikken utgjøres av *defense intellectuals* som vokste opp rundt føttene til Albert Wohlstetter ved RAND, er et faktum av svært stor signifikans i studiet av amerikansk strategisk kultur, og teoriene den produserer.⁶⁶ En analyse av RMA-forestillingene som ikke tok hensyn til denne ideologiske rammen, ville være faglig uholdbar – dersom studiet av strategisk tenkning gjør krav på status som et fag.

Nasjonalismen er én bakgrunnsfaktor som bidrar til å forme den strategiske kulturen, en oppfatning av internasjonal politikk som de individuelle aktørene som oftest ikke er seg bevisst. *Hvor* viktig den er – se dét kan ingen diskutere meningsfylt før studiet av amerikansk strategisk kultur tar notis av den. Man kan

64 Minxin Pei fremhever det paradoksale i at: “... despite the high level of nationalism in American society, U.S. policymakers have remarkably poor appreciation of the power of nationalism in other societies and have demonstrated neither skill nor sensitivity in dealing with its manifestations abroad.” (Pei, “Paradox of American Nationalism”).

65 Paul Schroeder, *The transformation of European politics 1763–1848* (Oxford: OUP, 1994).

66 Se de siste kapitlene av Abella, *Soldiers of Reason*.

imidlertid våge den påstanden at den har formet den strategiske kulturen sterkere etter den kalde krigen enn under den. USAs enorme militære, økonomiske og kulturelle overlegenhet etter 1990 har åpenbart gitt opphav til fantasier om å kunne reise en urokkelig global hegemonisk stilling: *Full spectrum dominance* er et begrep som går igjen i RMA-litteraturen; det er et produkt av en visjon om usårbarhet som befinner seg utenfor enhver konkret strategisk sammenheng.

Noen kommentatorer har pekt på hvordan nasjonalistiske målsettinger kan forme militære teorier. Barry Posen ga i 2003 følgende karakteristikkk av debatten innenfor de aktuelle miljøene:

The new debate on U.S. grand strategy is essentially about which variant of a hegemonic strategy the United States should pursue. The strategy proposed by President George Bush is, in caricature, unilateral, nationalistic, and oriented largely around the U.S. advantage in physical power, especially military power.⁶⁷

Et hegemoni som skal etableres gjennom bruk av militærmakt frigjort fra multilaterale bindinger, er en *politisk* målsetting som dikterer rammebetingelsene for forståelsen av hvordan militærmakt kan og bør brukes. Men den er løsrevet fra strategiens tilpasning av gitte midler til et definert oppdrag. Det er innenfor dette strategiske vakuumet at et uhyre lite miljø av forsvarsintellektuelle, med en kjerne i kretsen rundt Andrew Marshall i det amerikanske forsvarsdepartementets interne think tank, Office of Net Assessment, i løpet av de siste 20 årene har drevet frem forestillingen om en *Revolution in Military Affairs*. Den vil kreve en transformasjon av det amerikanske forsvaret og av de allierte militærapparatene som ønsker å virke sammen med det. Behovet for transformasjon blir gjerne begrunnet med behovet for å utnytte det militære potensialet som ny teknologi stiller til rådighet. Men det kan også tolkes som en refleks av mer omfattende politiske målsettinger. Andrew Bacevich har påpekt:⁶⁸

[...] in 1990s America, there existed a pronounced affinity between Marshall's vision of a Revolution in Military Affairs and the cultural and intellectual currents emblematic of the postindustrial or postmodern mood. [...]

In short, although the Revolution in Military Affairs offered a way of reconceptualizing warfare, its importance extended well beyond that sphere. In fact,

67 Barry Posen, "Command of the Commons. The Military Foundations of U.S. Hegemony", *International Security*, årg. 28 (sommer 2003), s. 5–46: 6.

68 Bacevich, *New american militarism*, s. 169–71.

the RMA was one expression of a larger effort to formulate a new vision of the world itself and of America's proper place in (and astride) that world. [...]

In the 1990s, dreamers inspired by the RMA conjured up images of a radically transformed U.S. military equipped not only to deflect any and all challenges to American security but also to promote American values around the world.

Den militærstrategiske tenkningen som produserer begreper som RMA og transformasjon, må plasseres innenfor et bredere intellektuelt klima sterkt preget av seieren i den kalde krigen og den første Irak-krigen. Dette klimaet produserte først en evolusjonistisk historiefilosofi, som viste hvordan historien hadde kulminert og funnet sin avslutning i den demokratisk-kapitalistiske samfunnsmodellen (Fukuyama). Siden ble himmelen noe overskyet av en anelse om fremtidige kollisjoner mellom kulturelt definerte sivilisasjoner (Huntington). En rekke intellektuelle har latt seg inspirere av det britiske imperiet som modell for USAs globale dominans. Den skotske historikeren Niall Ferguson har oppfordret amerikanerne til å følge britenes eksempel og okkupere nedkjempede diktaturstater gjennom mange tiår for å bygge de institusjonene som en fremtidig demokratisk selvstendighet krever.⁶⁹ Pentagon-analytikeren Thomas Barnett ser den viktigste oppgave for amerikansk militærmakt i å fjerne de regimene som holder sine befolkninger utenfor den globaliserte økonomien og den velstanden som følger med integrasjon i den.⁷⁰ Clinton-administrasjonen fastslo at demokratispredning var i USAs interesse og ville skape fred. Bush-administrasjonen mener demokratiet bør spres med militærmakt. I noen formuleringer hylles den amerikanske samfunnsmodellens globale velsignelser i en navlebeskuende nasjonalistisk patos som nærmer seg aggressiv, autistisk eufori (Peters).

RMA er ikke et rent militært konsept, men et produkt av en spesifikk strategisk kultur, som også er blitt formet av et nasjonalistisk overmot etter seieren i den kalde krigen ("triumphalism" som det er blitt kalt) og *defense intellectuals'* kontinuerlige behov for å levere nye produkter. Hvor mye militær relevans konseptet har, vil kanskje først bli synlig i fremtiden. Men det kan allerede nå reises tvil om konseptets holdbarhet ved å se nøyer på de historiske eksemplene som brukes for å underbygge det.

69 Ferguson, *Colossus*.

70 Thomas P.M. Barnett, *The Pentagon's New Map. War and Peace in the Twenty-First Century* (New York: Putnam, 2004).

BLITZKRIEG SOM GULLSTANDARD

I foregående kapittel ble det hevdet at en lemfeldig omgang med vitenskapelige krav til begrunnelse er et karakteristisk trekk ved mange *defense intellectuals*. I dette kapitlet skal det vises at det til grunn for RMA ligger noen idealforestillinger som er uforenlige med aktuell historisk kunnskap. I det følgende kapitlet vil en gjennomgang av RMA-tilhengernes forståelse av militære revolusjoner i historien vise hvordan de leser dagens foretrukne konsept inn i historien – for så å lese det ut igjen som historiens “lærdom”. Pussig nok er dette akkurat den samme øvelsen som den tyske generalstabens historiske avdeling ble kritisert for å bedrive for mer enn hundre år siden. Her skal det innledes med en institusjonell forklaring på hvorfor dette særegne metodeproblemet oppstår innenfor strategiske studier.

Militære byråkratier kan hevdes å besitte en innebygd tendens til å vektlegge det operasjonelle nivået innen krigføringen. Deres institusjonelle egeninteresse i å rendyrke et handlingsrom der det høyere offiserskorpsets profesjonelle kompetanse vil være avgjørende, synes å være en åpenbar motivasjon for å konsentrere seg om dette perspektivet. Hvorvidt de lykkes, avhenger av graden av sivil kontroll og innblanding. Uavhengig sivil overprøving av militær tenkning, og overordnet politisk oversyn med operasjonell tenkning, er nødvendig for å hindre at operasjonelle doktriner og krigsplaner utvikles i et politisk vakuum. Ett historisk eksempel i særdeleshet viser hvilke skadelige strategiske og politiske følger det kan ha dersom militære “nødvendigheter” behandles innenfor et profesjonelt og institusjonelt vakuum, atskilt fra politiske vurderinger og offentlig innsikt.

Den tyske generalstabens i tiårene forut for første verdenskrig rendyrket et operasjonelt perspektiv på krigføringen som den sivile riksledelsen ikke stilte spørsmål ved. De katastrofale følgene av Schlieffenplanen har vært gjenstand for inngående analyse i en rekke arbeider.⁷¹ Krigsplanens foretrukne doktrine formet også tolkningen av krigshistorien. Avsondringen av det operasjonelle nivået fra strategi og politikk kom ikke minst til uttrykk i den krigshistorie som ble skrevet innenfor generalstabens krigshistoriske avdeling. I disse fremstillingene ble strategiske analyseverktøy redusert til handlingsmaksimer som skulle sikre seieren gjennom det ene, avgjørende, tilintetgjørende slaget. Det var en sivil historiker

---

71 Se for eksempel Gerhard Ritter, *Staatskunst und Kriegshandwerk. Das Problem des „Militarismus“ in Deutschland*, 4. bd. (München: Oldenbourg, 1954–68); Jehuda Wallach, *The Dogma of the Battle of Annihilation. The Theories of Clausewitz and Schlieffen and their Impact on the German Conduct of Two World Wars* (Westport, Ct, Greenwood: 1986) og nå, Hans Ehlert, Michael Epkenhans & Gerhard P. Groß (red.), *Der Schlieffenplan. Analysen und Dokumente* (Stuttgart: Schöningh, 2007).

ved universitetet i Berlin, Hans Delbrück, som utløste den store *Strategiestreit* med generalstabens historikere, da han kritiserte deres hang til å lese sine egne foretrukne doktriner inn i de historiske analysene.⁷² Om ikke annet viser strategistriden betydningen av en uavhengig akademisk forskning omkring strategiske temaer – enten de er historiske eller samtidige. Dens viktigste funksjon blir å motvirke den militære profesjonens tendens til å redusere kompleksitet og usikkerhet gjennom klare anvisninger (doktriner) og til å rendyrke det operasjonelle perspektivet på bekostning av den overordnede politiske sammenhengen. En slik utvikling kan også påvises i nyere tid.

Hew Strachan har nylig påpekt hvordan begrepet strategi er i ferd med å miste sitt innhold.⁷³ På den ene siden er det gått inflasjon i bruken av ordet, mens det på den annen har skjedd en forskyving i forholdet mellom politikk og militærmakt i vestlige land. Strategiens opprinnelige funksjon og betydning – å tilpasse militære virkemidler til politiske målsettinger – er blitt uthult i USA og Storbritannia de siste årene av en politisk ledelse som har bestemt seg for å gjøre det den ønsker, uavhengig av hva den realistisk sett kan. Samtidig har den militære ledelsen konsentrert seg om å rendyrke sin profesjonelle kompetanse på det operasjonelle nivået. Hverken ledende politikere eller militære har hatt interesse av å styrke institusjoner som kunne danne rammen for den nødvendige tilpasningen og koordineringen.

Innenfor amerikansk militær tenkning i etterkrigstiden har det vært en påtakelig tendens til å dyrke operasjonell tenkning, uavhengig av den politiske sammenhengen den sto i. Særlig har den tyske *Wehrmachts* angivelige fortjenester på dette feltet vært gjenstand for en beundring som ikke har latt seg rokke, verken av historiske fakta eller historikeres revisjoner. Det blir lagt liten vekt på at Tyskland faktisk tapte to verdenskriger, til tross for hærens taktiske innovasjoner i 1918 og *Blitzkriegs* seire under andre verdenskrig. Desto mer vekt legges på den prøyssiske tradisjonens “genius for war” – dens organisatoriske og teoretiske fortrinn, dens intellektuelle smidighet, som var forutsetningene for dens taktiske tilpasningsevne og nyskapende operasjonelle doktriner. En rekke studier har skapt et bilde av den tyske militære tradisjonen, som har lagt tunge føringer for utviklingen av nyere amerikansk militærteori.

En overordnet ramme for denne sympatien med det tyske officerskorpset ble snekret i etterkrigstidens mest innflytelsesrike studie av sivil-militære forhold, Samuel Huntingtons *The soldier and the state*. Bokens sterke understrekning av at officerskorpset må underordnes politisk kontroll, men overlates til å dyrke sin profesjonalisme, kan best forstås mot bakgrunnen av konflikten om

72 Raymond Aron, *Penser la guerre, Clausewitz I L'âge européen II L'âge planétaire* (Paris: Gallimard 1976–7): 1976, s. 122–42, 412–24; Bucholz, Hans Delbrück.

73 Strachan, *The Lost Meaning of Strategy*.

strategien under Koreakrigen mellom general Douglas Macarthur og president Harry S. Truman. Likevel er det stort sprang fra å kreve at amerikanske offiserer skal etterleve dette idealet, til å hevde at det tyske officerskorpset hadde levd i denne idealtilstanden gjennom flere generasjoner.⁷⁴ Huntingtons øvrige påstander om at det var *Reichswehr* som opprettholdt Weimar-republikken, og at *Wehrmacht* ikke lot seg infisere av nazismen, er så fjerne fra den historiske virkeligheten at de skriker etter en forklaring.⁷⁵ Det fantes nok detaljert kunnskap i 1957 – fra Nürnberg-protokollene til Wheeler-Bennetts og Craigs omfangsrike fremstillinger – til utvetydig å kunne fastslå det tyske officerskorpsets antidemokratiske holdninger, aggressive militærpolitikk og tunge medansvar for nazismens forbrytelser.⁷⁶

Huntingtons dyrkelse av det prøyssisk-tyske officerskorpsets profesjonalisme deles av alle de amerikanske militærteoretikerne som har lovprist *Wehrmachts* krigføring i sin alminnelighet, og *Blitzkrieg* i særdeleshet. Den hviler på én uuttalt, men fundamental forestilling, nemlig den at det ikke kan finnes profesjonelt begrunnede militære “nødvendigheter” som strider imot overordnede strategiske eller politiske målsettinger. Noen av de mest åpenbare illustrasjonene på de katastrofale følgene av slike nødvendigheter finnes nettopp i tysk historie. Det dreier seg om Schlieffenplanens krav om å krenke belgisk nøytralitet, generalstabens krav fra 1912 om at riksledelsen skulle utløse en preventivkrig, 3. *Oberste Heeresleitung*s ødeleggelse av den tyske krigsøkonomien i årene 1916–1918, deler av *Reichswehrs* overbevisning om at den totale krigen bare kunne utkjempes av et altomfattende militærdiktatur, og den sterke overlappingen mellom *Wehrmachts* og det nazistiske regimets (NS) politiske verdensbilder.⁷⁷

Denne 50 år lange tradisjonen innenfor deler av amerikansk militærteori mangler enhver forestilling om at det trengs et militarisme-begrep som kan trekke opp grensene mellom politisk legitim og illegitim anvendelse av militærmakt. Det nærmeste Huntington kommer en forestilling om militarisme, er at officerskorpset kan politiseres av innblanding utenfra, hvilket han ser som roten til alt ondt. Et fullt ut profesjonelt militærvesen kan i denne teorien per definisjon ikke utgjøre noen fare for militarisering av politikken eller samfunnet. På dette punktet var Huntington i 1957 ikke engang på høyde med Gerhard Ritters samtidige, konservative og delvis apologetiske, bestrebelser på å kretse inn den tyske

74 Samuel Huntington, *The soldier and the state. The theory and politics of civil-military relations* (Cambridge, Mass: Belknap, 1957), s. 99ff, 260.

75 Huntington, *Soldier and the state*, s. 109f, 113, 116, 130.

76 John W. Wheeler-Bennett, *The Nemesis of Power. The German Army in Politics, 1918–1945* (London: Macmillan, 1953); Gordon A. Craig, *The politics of the Prussian army 1640–1945* (Oxford: OUP, 1955).

77 Se Wette, *Wehrmacht* for det siste poenget.

militarismen som historisk fenomen.⁷⁸ For Ritter var det nettopp generalstabens profesjonelle vilje til å konsentrere seg om operasjonelle nødvendigheter, uavhengig av overordnede politiske vurderinger, som utgjorde kjernen i den tyske militarismen. Kravet om profesjonell frihet fra politisk kontroll måtte han motvillig spore tilbake til sider av den prøyssiske tradisjonen, i hvert fall fra Moltke d.e.s tid. Mindre sympatisk innstilte historikere viste hvordan generalstaben kunne underkaste politikerne sine krav, ikke minst takket være den overvekten de nøt innenfor det autoritære keiserrikets forfatning.

At denne problemstillingen også er aktuell for det liberal-demokratiske USA, kan illustreres av en episode fra begynnelsen av Kennedy-administrasjonen. I juli 1961 skrev den nasjonale sikkerhetsrådgiveren Karl Kaysen et memorandum der han foreslo en kjernefysisk preventivkrig for å utradere de sovjetiske landbaserte missilene. Kostnadene ville være noen millioner sovjetiske liv og muligens to til femten millioner amerikanske, dersom Sovjetunionen klarte å gjengjelde angrepet. Denne planen var helt i overensstemmelse med den rational-choice, spillteori-logikken som RAND hadde utviklet som rettesnor for kjernefysisk strategi.⁷⁹ At forslaget kom fra Dr. Strangelove og ikke fra en forrykt general, sier litt om hvilken posisjon de sivile forsvarsintellektuelle inntok da Robert MacNamaras whizz kids gikk inn i administrasjonen. Det er verdt å reflektere over hva som ville ha skjedd dersom den politiske ledelsen ikke hadde avvist forslaget som galskap. På listen over kriminelle organisasjoner i historien ville RAND blitt plassert langt nærmere *Reichssicherheitshauptamt* enn den tyske generalstaben.

Idealiseringen av den prøyssisk-tyske tradisjonen blant toneangivende amerikanske militære teoretikere er et første eksempel på den faglige autismen som karakteriserer *defense intellectuals*. Historiske fakta og nye forskningsresultater som ikke passer med idealforestillingen, blir ikke diskutert, og den kontinuerlige revisjonen av tidligere tolkninger, som definerer enhver forskningsprosess, finner ikke sted på sentrale punkter. Tolkninger av tysk militærhistorie som ingen akademisk historiker ville kunnet forsvare i dag – og som i praksis viderefører *Wehrmacht*-generalenes apologi fra 1950-årene – lever i beste velgående som forutsetninger for en omfattende litteratur. Forutsetninger som ikke lar seg påvirke av historieforskningens revisjoner. Det beste eksemplet på denne autismen er dyrkelsen av *Blitzkrieg* som det ypperste innen operasjonskunsten.

78 Ritters første bind var utkommet i 1954 og ble etterfulgt av en debatt mellom ham og Ludwig Dehio i 1955, se Volker R. Berghahn, *Militarismus. Die Geschichte einer internationalen Debatte* (Leamington Spa: Berghahn, 1986), s. 70–5.

79 Abella, *Soldiers of Reason*, s. 164–7: “As in so many RAND war games, nobody in the US government had the gumption [sic], madness or suicidal urge to pull the nuclear trigger.”

I noen tiår etter annen verdenskrig fungerte Sir Basil Liddell Hart som den viktigste formidleren mellom *Wehrmacht*-generalenes apologi og den engelskspråklige offentligheten. Etter nederlaget i 1945 forble *Wehrmacht* lenge en fryktet og respektert motstander i vestlige militære kretser. Liddell Hart spilte frem til sin død i 1970 en sentral rolle i å nøre opp under beundringen for de tyske generalenes overlegne profesjonalisme. Ikke minst gjorde han dette for å formidle en tolkning av mellomkrigstidens militærhistorie som fremhevet ham selv som visjonær strateg.⁸⁰ I motsetning til britiske generalers tradisjonsbundne treghet, hevdet Liddell Hart, var de militære kvalitetene som den tyske skolen dyrket frem, mye bedre egnet til å ta opp i seg og omsette nye konsepter for krigføringen. Dette gjaldt fremfor alt de nye teoriene om panserkrigføring utviklet av J.F.C. Fuller og Liddell Hart selv; gjennom Heinz Guderian som medium hadde teoriene angivelig utkrystallisert seg i det *Blitzkrieg*-konseptet som brakte Tyskland sine store seire i 1939–40.

Innen 1995 var det lite av denne tolkningen som hadde tålt andre historikers kritiske overprøving.⁸¹ Forestillingene om en *Blitzkrieg*-doktrine og en *Blitzkrieg*-økonomi var blitt diskreditert som henholdsvis journalistiske legender og akademiske misforståelser. Avsløringen av Liddell Harts egen manipulasjon av det historiske bevismaterialet svekket hans omdømme.⁸² Det hjalp at en ny generasjon med engelske og amerikanske historikere var i stand til å lese tysk, hvilket ikke var tilfelle for Liddell Hart og en rekke andre militære kommentatorer.

Det er ikke overraskende at slike revisjoner av tidligere tolkninger forekommer. Uten dem ville historiefaget ikke eksistert. Det som *er* overraskende, er at beundringen for *Wehrmacht* har overlevd nærmest intakt innenfor amerikanske forsvarsintellektuelle miljøer. *Blitzkrieg* blir fortsatt fremhevet som et produkt av den tyske militære tradisjonens overlegne profesjonalitet. Om igjen og om igjen i litteraturen drøftes de organisatoriske og intellektuelle fortrinn

80 John Mearsheimer, *Liddell Hart and the weight of history* (Ithaca: Cornell UP, 1988).

81 Bernhard R. Kroener, „Der ‚erfrojene Blitzkrieg‘. Strategische Planungen der deutschen Führung gegen die Sowjetunion und die Ursachen ihres Scheiterns“, i *Zwei Wege nach Moskau. Vom Hitler-Stalin-Pakt zum „Unternehmen Barbarossa“*, Bernd Wegner (red.) (München: Piper, 1991), s. 133–48; Wilhelm Deist, „‘Blitzkrieg’ or Total War? War Preparations in Nazi Germany“, i Chickering & Förster, *Shadows ...*; Karl-Heinz Frieser, *Blitzkrieg-Legende. Der Westfeldzug 1940* (1995 – 2. utg. München: Oldenbourg, 2005) – eng. utg. 2005; J.P. Harris, „The Myth of Blitzkrieg“, i *War in History* (1995), s. 335–52.

82 Mearsheimer, *Liddell Hart*; Gat, *Liberal and Fascist Visions*.

ved denne tilnærmingen til krigen.⁸³ I forskjellige variasjoner lyder argumentet stort sett slik: *Blitzkrieg* representerte en ny, uslåelig form for krigføring som hvilte på kombinasjonen av tre faktorer: organisasjon, teknologi og doktrine. En militær organisasjon som dyrket frem individuell beslutsomhet hos offiserene, viste seg såpass ubundet av tradisjon, hierarki og byråkrati at den kunne integrere ny teknologi og hente maksimal effekt ut av den gjennom en doktrine tilpasset den nye formen for krigføring. Denne tolkningen tjente som forbilde for 1980-årenes AirLand Battle og manøvertenkning og tjener i dag som det sentrale referansepunktet for RMA-konseptet. Det overlapper i liten grad med det som historiefaget har arbeidet seg frem til.

I dag kan det slås fast at setningen "*Blitzkrieg* var en ny operasjonell doktrine" inneholder fire feil. *Blitzkrieg* var et begrep som ble svært lite anvendt av tyske militære før 1940, og det beskrev på ingen måte noen felles forståelse av moderne krigføring innenfor det høyere offiserskorpset. Utenlandske journalister tok det i bruk for å karakterisere de raske tyske seirene i 1940, men den tyske hæren hadde ikke utviklet noen *ny* krigsteori, hverken under dette eller noe annet navn. Med J.P. Harris' ord:

The German army at the outbreak of war had no radically new theory of war called *Blitzkrieg* or called anything else. In essence the operational thinking of the German army had changed surprisingly little since the First World War, indeed since the late nineteenth century. Nor, for that matter, had German strategic thinking changed.⁸⁴

Den teoretiske utsondringen av det *operasjonelle* nivået i, og *doktriner* for, krigføringen kan spores tilbake til sovjetisk militær tenkning i 1920-årene.⁸⁵ Den ble plukket opp og videreutviklet av amerikanske militærteoretikere i 1970-årene, og ble deretter lest bakover og inn i historien. Det ble skapt en forestilling om at den prøyssisk-tyske tradisjonen, fra rundt Moltke d.e.s tid, hadde begynt å

83 Larry H. Addington, *The Blitzkrieg era and the German general staff, 1865–1941* (New Brunswick, NJ: Rutgers UP, 1971); Trevor N. Dupuy, *The German Army and General Staff, 1807–1945* (London: MacDonald and Jane's, 1977); James S. Corum, *The Roots of Blitzkrieg. Hans von Seeckt and German Military Reform* (Kansas: University Press of Kansas, 1992); Robert M. Citino, *The Evolution of Blitzkrieg Tactics* (Westport, Conn: Greenwood, 1987); d.s., *The Path to Blitzkrieg. Doctrine and Training in the German Army, 1920–1939* (Boulder, Co: Lynne Rienner, 1999); d.s., *Blitzkrieg to Desert Storm. The Evolution of Operational Warfare* (Kansas: Greenwood, 2004); Max Boot, *War made new: technology, warfare, and the course of history, 1500 to today* (New York: Gotham Books, 2006); og alt som Williamson Murray har skrevet om emnet.

84 Harris, "Myth of Blitzkrieg", s. 344.

85 Dima Adamsky, "Through the Looking Glass: The Soviet Military-Technical Revolution and the American Revolution in Military Affairs", *Journal of Strategic Studies*, årg. 31 (2008), s. 257–94.

teoretisere rundt et selvstendig operasjonelt nivå.⁸⁶ I mellomkrigstiden skulle så *Reichswehr* ha utviklet en veiledende doktrine som nærmest foregrep US Armys *Field Manuals* fra 1970-tallet. Men noen slik revolusjonær operasjonell doktrine som integrerte ny teknologi i en fleksibel organisasjon, eksisterte ikke. Tvert imot skjedde det en evolusjonær tilpasning av 1800-tallets operative idealer til panservåpenets muligheter.

Det er legitimt å bruke egendefinerte begreper for å analysere historiske fenomener som samtiden ikke beskrev med de samme ordene, men det er helt feil å skape en forestilling om at *Wehrmacht* var seg bevisst å ha en revolusjonerende operasjonell doktrine for krigføring med selvstendige panserdivisjoner, enten den ble kalt *Blitzkrieg* eller noe annet. Det fantes i alle tilfeller ingen doktrine for dyp penetrasjon med panserformasjoner bak fiendens linjer for å kunne rette et slag mot hans kommando- og kontrollfunksjoner.

Oberkommando der Wehrmacht (OKW) og Oberkommando des Heeres (OKH) planla ikke noen *Blitzkrieg* mot Frankrike i 1940. Et annet spørsmål er om det felttoget som faktisk ble ført – på grunn av en rekke uforutsette omstendigheter – fortjener å beskrives med ordet, og hvilke konsekvenser den raske seieren fikk for senere felttog. Her har den militærhistoriske forskningen de siste ti årene levert så entydige svar at de helt undergraver forestillinger som fortsatt kolporteres av *defense intellectuals*.

Den ukritiske forståelsen av *Blitzkrieg* hviler på ett historisk tilfelle, felttoget mot Frankrike sommeren 1940.⁸⁷ På dette tidspunktet hadde *Wehrmacht* allerede gjennomført flere felttog, hvorav det første, mot Polen, var et forspill til den formen for krigføring som dominerte under andre verdenskrig: en total rasekrig.⁸⁸ Store deler av den polske befolkningen ble gjort til slaver eller fordrevet fra sine hjem, eliten ble myrdet, og en etnisk minoritet ble blinket ut for masse mord. Fra og med sommeren 1941 bedrev *Wehrmacht* stort sett bare denne formen for eroblings- og utryddelseskrig i Øst- og Sørøst-Europa. Hvis dens særegne profesjonalitet muliggjorde *Blitzkrieg*, muliggjorde den også rasekrig; eller formulert annerledes: hvis felttoget mot Polen var en *Blitzkrieg*, da var *Blitzkrieg* spydspissen i en rase- og eroblingskrig. Dette blir aldri tematisert

86 Michael D. Krause, "Moltke and the Origins of the Operational Level of War", i *Generalfeldmarschall von Moltke. Bedeutung und Wirkung*, Roland G. Foerster (red.) (München: Oldenbourg, 1991), s. 141–64.

87 *Weserübung*, umiddelbart forut for Frankrike-felttoget, brukes først og fremst som illustrasjon på fellesoperasjoner selv om noen også kaller den *Blitzkrieg* – ytterligere et definisjonsproblem som ikke skal drøftes her. Se Richard D. Hooker & Christopher Coglianese, "Operation *Weserübung*. A Case Study in the Operational Art", i *Maneuver Warfare. An Anthology*, Richard D. Hooker Jr. (red.) (Novato, CA: Presidio Press, 1993), s. 374–90; William S. Lind, *Maneuver Warfare Handbook* (Boulder, Co: Westview, 1985).

88 Alexander B. Rossino, *Hitler strikes Poland: Blitzkrieg, ideology and atrocity* (Lawrence, Kan: University Press of Kansas, 2003).

av det tyske offiserskorpsets beundrere. Innenfor US Army finner man disse så tidlig som høsten 1939.

Forståelsen av *Blitzkrieg* som en bevisst formulert operasjonell doktrine forut for felttoget i vest i 1940 er påviselig feil. Hitler hadde ingen *Blitzkrieg*-strategi som tilpasset moderat opprustning til raske erobringer. Både NS-ledelsen og OKW regnet med en lang, total krig i vest. Mansteins *Sichelschnitt*-plan gjenoppfrisket et tradisjonelt ideal innen tysk operativ tenkning, *die Kesselschlacht*. Innvendingene mot Mansteins og Guderians idé om å bryte gjennom over Maas med panserdivisjoner og motorisert infanteri var meget tungtveiende. Dette vågespillet lyktes bare fordi de allierte begikk en rekke grove feil. Gamelins fremstøt mot Breda var en av dem, men den mest uforklarlige er at de lot være å bombe den lengste trafikk-køen i europeisk historie, den som strakk seg over 250 kilometer fra Ruhrområdet gjennom Ardennene.

Karl-Heinz Frieser har ettertrykkelig dokumentert at panserenhetene under felttoget mot Frankrike handlet etter eget forgodtbefinnende, uten styring ovenfra eller under veiledning av en etablert doktrine.⁸⁹ Det var arven fra Moltkes tenkning og Schlieffenplanen som brakte seieren i 1940, ikke noen ny *Blitzkrieg*-doktrine. Hæren var ikke slik strukturert at en pansret spydspiss skulle slå en bresje som mekaniserte enheter kunne utnytte; mesteparten av hærens transportevne forbrante havre, ikke bensin. Panserenhetenes gjennombrudd skyldtes i stor grad tilfeldigheter og individers pågåenhet.⁹⁰ Militærhistorikere har fortsatt vanskelig for å forklare at Frankrike led nederlag, for det var militært overlegent på de fleste områder, men *Blitzkrieg*-doktrinen er ikke lenger blant de faktorene de trekker frem for å forklare det.⁹¹

Det var først etter seieren over Frankrike at den tyske hærledelsen innbilte seg at denne formen for krigføring kunne systematiseres og gjentas. Faktisk var operasjon *Barbarossa* den eneste tyske offensiven som ble ført i overensstem-

---

89 Frieser, *Blitzkrieg-Legende*.

90 For det foregående og dette avsnittet, se *ibid.*, s. 409, 411, 418, 421, 427, 431f, 438. Friesers bok ble oversatt til engelsk i 2005, uten at dette har hatt noen synlig virkning på de miljøene som her drøftes.

91 Joel Blatt, *The French defeat of 1940: reassessments* (Providence, RI: Berghahn, 1998); Porch, "Military Culture".

melse med noe som liknet en *Blitzkrieg*-doktrine, og den ble fra første stund ført som en rase- og tilintetgjørelseskrig. Med Friesers understrekning:⁹²

Felttoget i vest i 1940 var en ikke-planlagt "Blitzkrieg" som lyktes, mens felttoget i øst var en planlagt "Blitzkrieg" som ikke lyktes.⁹³

Imidlertid uteble den raske seieren, ikke bare fordi Den røde armé kunne redde seg selv ved å oppgi territorium, men også fordi den tyske rustningspolitikken ikke var koordinert med offensivens behov. Tyskland vant aldri noen seier med en planlagt *Blitzkrieg*.

Den manglende koordineringen av rustningspolitikken leder videre til en mer omfattende forståelse av *Wehrmachts* strategiske forestillingsverden. I mellomkrigstiden hadde noen tyske teoretikere tatt innover seg at første verdenskrig var en industrialisert folkekrig som de allierte vant i kraft av sin overlegne produktionskraft. Ludendorff trakk den mest radikale konklusjonen av denne erkjennelsen, da han forkynte i 1935 at fremtidens totale krig måtte forberedes av et diktatur som mobiliserte alle nasjonens ressurser i fredstid for den uunngåelige rasekampen. Den alternative tekningen, som utviklet seg innenfor *Reichswehr* fra Seeckt og fremover, søkte etter operative løsninger på stillingskrigens dilemma for å gjenvinne bevegelse, søke avgjørelser på slagmarken – og *unngå en total mobilisering av samfunnets ressurser*.

Letingen etter manøvreringsmuligheter for å kunne avgjøre krigen gjennom slaget var en arv fra Schlieffen før 1914. Den representerte en form for *tradisjonell* tenkning innenfor operasjonelle kategorier som forsøkte å *overse* eller *omgå* den industrialiserte krigføringens nødvendige mobilisering av samfunnets ressurser.⁹⁴ Den integrerte etter hvert ny panser- og flyteknologi i forestillingene

92 Ernst Klink, „Die militärische Konzeption des Krieges gegen die Sowjetunion“, i *Der Angriff auf die Sowjetunion*, Horst Boog m.fl., bd.4 av *Das Deutsche Reich und der Zweite Weltkrieg* (Stuttgart: Deutsche Verlagsanstalt, 1983), s. 190–326, s. 248–52; Kroener, „Erfrorrene Blitzkrieg“, s. 145; Wilhelm Deist, „Auf dem Wege zur ideologisierten Kriegführung: Deutschland 1918–1945“, i d.s., *Militär, Staat und Gesellschaft. Studien zur preußisch-deutschen Militärgeschichte* (München: Oldenbourg, 1991), s. 385–429 – oppr. utg. som „The road to ideological war: Germany, 1918–1945“, i *The Making of Strategy*, Murray, s. 352–92, s. 426; Karl-Heinz Frieser, „Die deutschen Blitzkriege: Operativer Triumph, strategische Tragödie“, i *Die Wehrmacht: Mythos und Realität*, Rolf-Dieter Müller & Hans-Erich Volkmann (red.) (München: Oldenbourg, 1999), s. 182–96.

93 Frieser, *Blitzkrieg-Legende*, s. 439.

94 Schlieffen begrunnet denne nødvendigheten i artikkelen „Der Krieg in der Gegenwart“ fra 1909.

om operasjonell mobilitet,⁹⁵ men ikke rustningspolitikken. Følgen var en kaotisk og utilstrekkelig mobilisering av industrisamfunnets ressurser bak krigføringen. NS-statens ledelse nærte ingen illusjoner om at seieren kunne vinnes gjennom *Blitzkrieg*, men den disponerte ikke ressursene systematisk for en total krig, mens hæren nøyde seg med å føre sine felttog uten å bidra til noen overordnet, koordinert strategi. Når *Wehrmacht* konsentrerte seg om det operative nivået, bidro den ikke til geniale seire på slagmarken, men til nederlag i krigen.

Det er følgende en forenkling å hevde at den mekaniserte bevegelseskrigen vi kjenner som *Blitzkrieg*, var et svar på det operasjonelle dilemmaet som stillingskrigen hadde skapt. Det er ikke krigshistorisk holdbart å stille opp en konstant spenning mellom utmattelseskrigføring og bevegelse, mellom *attrition* og *maneuver*; disse to grunntrekkene ved moderne krigføring har alltid vært knyttet til hverandre.⁹⁶ Da ledelsen i *Reichswehr* og *Wehrmacht* søkte etter måter å gjenvinne mobiliteten på, søkte de i Schlieffens ånd å unngå den industrialiserte folkekrigen med operasjonelle midler. De fraskrev seg ansvaret for koordineringen av krigføringen med rustningspolitikken, med den følgen at de ikke kunne sikre seg de nødvendige forsyningene selv for planlagte korte felttog.⁹⁷ Det strategiske nederlaget var forprogrammert av dem som valgte å dyrke den operative briljansen. På slagmarken ble krigen ikke vunnet av selvstendige panserdivisjoner, men av de alliertes “methodical battle”, det vil si tett samvirke mellom infanteri og artilleri med støtte fra panserenheter og fly, som over tid gjorde det mulig å kanalisere deres overlegne industrielle produksjonskapasitet inn i overveldende militær styrke.⁹⁸

Det mindre populære alternativet innenfor det tyske offiserskorpset var å anerkjenne den totale krigens krav og militarisere hele samfunnet i Ludendorffs ånd. Det var kanskje en mer realistisk måte å forberede neste krig på, men det er umulig å overse i hvilken grad et slikt program overlappet med det nazistiske. Hitlers målsettinger – erobring av land i øst og fjerningen av jødene fra Europa – kunne bare nås gjennom en total krig, hvilket den politiske ledelsen i NS-staten

95 Denis Showalter, “Plans, Weapons, Doctrines: The Strategic Cultures of Interwar Europe”, i *The Shadows of Total War. Europe, East Asia and the United States, 1919–1939*, Roger Chickering & Stig Förster (utg.) (Cambridge: CUP, 2003), s. 55–81, 74; Harris, “Myth of Blitzkrieg”; Stephen Biddle, “The Past as Prologue: Assessing Theories of Future Warfare”, i *Security Studies*, årg. 8 (1998): 1–74.

96 Hew Strachan, “Manoeuvre and Attrition – a Historical Perspective” i *From Manoeuvre Warfare to Kosovo?* John Andreas Olsen (red.) *Militærteoretisk skriftserie*, nr. 2 (Trondheim: Luftkrigsskolen, 2001), s. 80–99; Biddle, “Past as Prologue”. For denne angivelige motsetningen, se William S. Lind (1984), “The Case for Maneuver Doctrine”, i *The Defense Reform Debate. Issues and Analysis*, Asa A. Clark IV, Peter W. Chiarelli, Jeffrey S. McKittrick & James W. Reed (red.) (Baltimore, Md: Johns Hopkins UP, 1984), s. 88–100, og utallige senere gjentakelser, for eksempel d.s., “The Theory and Practice of Maneuver Warfare”, i Hooker, *Maneuver Warfare*, s. 3–18.

97 Deist, “‘Blitzkrieg’ or Total War?”, s. 271–84.

98 Porch, “Military Culture”.

erkjente. Det fantes aldri noen *Blitzkrieg*-strategi for erobringen av *Lebensraum* selv om den militære ledelsen trodde at Barbarossa kunne avgjøres gjennom raske operasjoner. Felttoget mot Sovjetunionen ble fra første stund ført som en rase- og tilintetgjørelseskrig. De siste tiårs militærhistoriske forskning har slått ettertrykkelig fast at *Wehrmacht* var dypt implisert i regimets folkemordspolitikk – for ikke å nevne at *Wehrmacht* sto eneansvarlig for de tre millioner sovjetiske krigsfanger som døde som følge av systematisk vanskjøtsel i dens leire.⁹⁹ *Blitzkrieg* ble ikke ført utenfor denne overordnede politiske rammen; den var spydspissen i den ideologiske krigføringen.¹⁰⁰

Amerikanske forsvarsintellektuelles idealforestillinger om *Wehrmachts* organisatoriske kreativitet har ligget til grunn for flere av de amerikanske konseptene som er blitt utviklet og eksportert siden 1970-årene. Den angivelige integrasjonen av ny teknologi gjennom nye doktriner, organisatorisk fleksibilitet og desentralisert kommandogiving er blitt eksplisitt brukt som argument for, og det viktigste historiske eksemplet til etterfølgelse i gjennomføringen av manøverkrigføring, RMA og transformasjon. Den tolkningen av *Blitzkrieg* som det refereres til over, er selve det historiske kroneksemplet for disse konseptene. Det er derfor ikke forunderlig at tolkningen ikke blir revidert i lys av senere historisk erkjennelse.

Det er i denne ubevegeligheten man finner det beste eksemplet på den faglige autismen som karakteriserer disse miljøene, og som skiller dem fra andre akademiske disipliner. I løpet av 40 år har det bildet som gis av *Blitzkrieg* ikke endret seg, til tross for at nyere forskning noen ganger siteres. I det følgende kan et *lite* utvalg fra den omfattende litteraturen illustrere hvordan tolkningen av *Blitzkrieg* har stått på stedet hvil i snart 40 år:

Doctrinally, the campaign in the West had fulfilled the promise of the Polish campaign on a scale for which not even the OKH had been prepared. ... Success had been due, of course, not only to a superior doctrine but also to a superior air force and glaring errors of organization and strategy on the part of the Allies. The speed with which the German motorized divisions had operated, their flexibility due to excellent internal organization, and their relative independence from the slower infantry divisions permitted the blitzkrieg army to outmaneuver

99 Hannes Heer & Klaus Naumann (red.), *Vernichtungskrieg. Verbrechen der Wehrmacht 1941–1944* (Hamburg: Hamburger Edition, 1995); Wette, *Wehrmacht*; Christian Streit, *Keine Kameraden: die Wehrmacht und die sowjetischen Kriegsgefangenen 1941–1945* (Bonn: Dietz, 1991).

100 Hew Strachan, *European Armies and the Conduct of War* (London: Allen & Unwin, 1983), s. 163f.

its enemies, who had made the mistake of dispersing their armor and forming incompatible mixtures of motorized, horse-drawn and armoured units.

Addington 1971, s. 122f.

The German victories of 1939-41 resulted not from numerical or qualitative superiority in manpower and weapons, but rather from the application of a new system of tactics and operations.

Murray 1985, s. 93.

... there are instances where one competitor realizes and exploits the potential of emerging technologies to gain a decisive military advantage, as occurred with Germany and the *blitzkrieg*.

Krepinevich 1992, s. 5 (sml. s. 30).

Perhaps the clearest example of the importance of organizational innovation occurred early in World War II. On the Western Front in 1940, British and French armoured forces were roughly equal to the Germans' in size, and in quality. Both the allies and the Germans had modern aircraft and radios. In the interwar years, however, it was the German military that had identified both the operational concept to best integrate these new military systems and the organizations needed to activate that concept. The result was a major increase in military effectiveness and the acquisition of a decisive comparative advantage.

Krepinevich 1994, s. 37.

The raw conceptual ingredients for blitzkrieg existed as early as 1918, when J.F.C. Fuller devised Plan 1919 for the British army as it prepared its final assault into Germany. But it took armed forces more than 20 years to put the ideas into practice. The Germans had fewer (and in some respects inferior) tanks in 1940 than the British and French. They succeeded not because of material superiority but because they got several things right-supporting technologies such as tank radios, organization, operational concepts, and a proper climate or culture of command.

The construction of the Panzer division reflected a careful working out of the requirements of modern warfare.

Cohen 1996, s. 46.

Blitzkrieg has been termed a revolution in military affairs or RMA—a fundamental change in the nature of warfare that the *Wehrmacht* used to inflict a rapid, stunning defeat on a qualitatively comparable, numerically superior force. Many factors contributed to the Allied collapse, but the essence of the German victory was the innovative exploitation of systems common to both sides: the tank, airplane, and radio. Speed, surprise, and deception, combined with superior tactical and operational performance, gave the Germans a degree of relative operational superiority to which the Allies failed to adapt in time.

Fitzsimmonds & Van Tol 1996, s. 24f.

But the most important single factor in German innovation was the fact that they possessed a coherent doctrine based on a thorough and honest reading of the evidence.

...

The development of panzer divisions took place within the broad framework of German doctrine. ... Doctrine stressed the use of such a combined arms force in close and explosive cooperation; not surprisingly, discussion of armoured employment focused on ruthless, mobile, and rapid exploitation of breakthroughs.

Murray 1996, s. 40f.

The record further suggests that the crucial element in most RMAs is conceptual in nature. In the breakthrough on the Meuse, for example, the German advantage was a combined arms doctrine resting on a thorough and realistic appraisal of the last war. Their opponents had not developed such a doctrine.

Murray 1997, s. 70.

By the start of World War II, the German army possessed a mature doctrine for armoured warfare. Its best known expression is General Guderian's 1937 book, *Achtung-Panzer!*, although a great many other officers in the *Wehrmacht* held his ideas. The book applied the principle of concentration of force to the tanks, arguing for massing all mechanized forces at the decisive point (*Schwerpunkt*) to achieve a breakthrough.

Citino 1999, s. 243.

The blitzkrieg paradigm, in which highly mobile armored forces broke through enemy lines and rapidly penetrated to the rear, represented a profound change in the basic model underlying land warfare. It rendered obsolete the core compe-

tency of the hitherto dominant infantry and artillery forces for static defenses of prepared positions, and was therefore an RMA.

Hundley 1999, s. 11.

The Victory of 1940 was so crushing, so convincing, that it has served as the shining exemplar of *the* revolution in military affairs of the mid-twentieth century.

Murray 2001, s. 155.

Defending his vision of military transformation in the wake of that war [Afghanistan], Secretary of Defense Donald Rumsfeld cited the German experience in World War II, which showed, he argued, that a partially transformed military could revolutionize warfare

Discussion at NDU, 2002.¹⁰¹

Målet [til ledende tyske militærteoretikere] var også her å forsøke å komme bort fra den en idag gjerne kaller *attrition warfare* eller *utmattelseskrigføring* og over på stridsformer basert på et mer manøverteoretisk fundament.

...

Deres taktisk-operative doktriner er senere best kjent under begrepet *Blitzkrieg*. Imidlertid fantes det ingen skrevne doktriner som beskriver konseptet! Det dreide seg i stedet om en samling av tanker og forestillinger som samlet kan sies å ligne på en doktrine.

Rekkedal 2003, s. 146, 158.

During the interwar period (1919–1939), the German army found a solution. It managed to develop a war-fighting doctrine that shattered the trench deadlock once and for all. At its heart was highly mobile armoured (panzer) formations working in close cooperation with aircraft.

[To understand the German achievement:] 1) "... flexible doctrine of command that had been developed in the nineteenth century." 2) "... the Germans already viewed the operational level as the normal level for conducting warfare." 3) "... the unique nature of German military culture."

Citino 2004, s. 18–21.

---

101 Frederick W. Kagan, "Why Military History Matters", *National Security Outlook* (June 2006).

The blitzkrieg is one of the best known examples of a “military technical revolution” ... The German edge lay in their superior ability to coordinate their forces, and in the high quality of leadership, training and morale. They figured out how to make the best use of the technology of the day; the Allies did not.

...

If the Germans did not have material superiority, what accounted for their easy victory [in 1940]? Quite simply, their decisive edge in doctrine, training, planning, coordination, and leadership.

...

From a historical perspective, the German victories in Poland, Norway, Denmark, Belgium, Holland, and, above all, France helped to re-establish the possibility of the decisive campaign. The ability to achieve clear-cut results on the battlefield had been in decline since the mid-nineteenth century, when the firepower and sheer size of armies had increased beyond the ability of transportation and communications networks to cope. ... Now, with the rise of mechanized forces the art of maneuver could once again be practiced as skilfully as it had been by Frederick the Great or Napoleon.

Boot 2006, s. 13, 234ff.

For disse kretsene forblir *Blitzkrieg*-legenden selve målestokken for operative seire. Når de ikke er i stand til å tematisere sammenhengen mellom *Wehrmachts* seier i 1940 og *Wehrmachts* tap i 1945, er det kanskje ikke så rart at de operasjonelle og strategiske nivåene blandes i vurderingen av konflikter i samtiden. I Max Boots programmatisk analyse, skrevet umiddelbart etter “seieren” i den andre Irak-krigen, skryter han av de allierte styrkenes bedrifter, til tross for at de var tallmessig svært underlegne:

That the United States and its allies won anyway – and won so quickly – must rank as one of the signal achievements in military history. Previously, the gold standard of operational excellence had been the German blitzkrieg through the Low Countries and France in 1940.¹⁰²

Man skulle tro at den tyske gullstandarden hadde mistet mye av sin verdi fem år senere. Det er mulig at koalisjonsstyrkene satte en ny operativ gullstandard i 2003, men fem år senere hadde heller ikke USA vunnet sin krig. Boots lovprisning av den nye amerikanske krigføringen er en god illustrasjon på hvordan krig utelukkende analyseres på det operasjonelle nivået. Det transformerte militærapparatet kan nå føre en manøverkrig som ifølge Boot representerer et alternativ

102 Max Boot, “The New American Way of War”, *Foreign Affairs*, årg. 82, nr. 4 (2003): 41–58, 44.

til den tradisjonelle *American Way of War* – utmattelseskrigen (attrition), slik den ble analysert av Russell Weigley.¹⁰³ Men en alternativ form for krigføring bringer ikke seieren noe nærmere dersom den ikke kan nå krigens politiske målsetting.

En *strategisk* avstemming av politiske målsettinger mot militære kapasiteter ville kunnet slå fast at målsettingen om regimeendring ikke nås når det fiendtlige regimet styrtes, men når det nye regimet er stabilisert. En strategisk vurdering må se utover den operasjonelle nedkjemping av den fiendtlige statens organiserte væpnede motstand og vurdere hvordan militærmakt kan bidra til å stabilisere et nytt regime. Man kan ikke “vinne krigen og tape freden”; hvis målsettingen er regimeendring, har man tapt krigen dersom man ikke lykkes i å etablere det nye regimet. Dersom etableringen krever at opprørsstyrker må nedkjempes og stabile institusjoner reises – og ens styrker ikke besitter disse ferdighetene – har man ikke de militære kapasitetene som trengs for å vinne krigen. En ensidig fiksering på den operative gullstandarden kan føre til at man setter i gang kriger man ikke kan vinne; det forutsettes at en hvilken som helst politisk målsetting kan nås gjennom operativ briljans, mens den egentlige strategiske avstemmingen av kapasiteter mot målsettinger uteblir.

Hew Strachan har i flere bidrag skarpt kritisert hvordan konsentrasjonen om det operasjonelle har uthult det strategiske nivået:

In the 1980s the United States Army, rethinking its approach to doctrine after Vietnam, rejected that conflict's lessons on counter-insurgency and state-building, preferring to latch on to what it called the 'operational' level of war. It focused on 'manoeuvre', an idea which it contrasted with attrition (although the antithesis is fallacious) [...] The operational level of war appeals to armies: it functions in a politics-free zone and it puts primacy on professional skills. [...] The operational level of war, and the primacy of manoeuvre within it, became a panacea for all wars. The trajectory followed by the US armed forces since 1991 – from the revolution in military affairs, through network-centric warfare and even on to the current fad of 'transformation' – is impelled by the same concentration on the operational level of war. [...]

[...] the operational level of war is not strategy in itself, any more than it is policy. The problem of strategy is located along the fault line between policy and the operational level. The consequence of politicians pretending that policy is strategy and of soldiers focusing on operations has been to leave strategy without a home.¹⁰⁴

103 Weigley, *American Way of War*.

104 Strachan, “Lost Meaning of Strategy; d.s., “Civil-Military Relations”, s. 60f.

Innsnevringen av både det historiske og det strategiske perspektivet til det rent operasjonelle hadde i tillegg den fordel (fra aktivistiske forsvarsintellektuelles standpunkt) at krig igjen kunne fremstå som et presist og håndterlig instrument for politikken. De europeiske erfaringene fra to verdenskriger hadde vist at politikerne kunne miste kontrollen over krig mellom moderne samfunn; totaliseringen av krigen hadde så mange konsekvenser, og ettervirkningene ble så omfattende, at mange tiår gikk med til å håndtere dem. Det er nok å nevne de totalitære bevegelsene og regimene etter første verdenskrig og den etniske rensningen av, og kommunistiske herredømmet over Øst-Europa etter 1945. Forskjellen i bevisstheten om slike uhåndterlige følger kan være en vel så dekkende beskrivelse av avstanden mellom de europeiske og den amerikanske holdningene til bruk av militærmakt som deres angivelige opphav på henholdsvis Venus og Mars.¹⁰⁵ I tillegg hadde atombomben bevirket en uomtvistelig militær revolusjon, som de første forsvarsintellektuelle trakk konsekvensen av ved å utvikle avskrekkingsteorien. Selv USAs begrensede krig i Vietnam, utkjempet innenfor rammene av reglene for *mutual assured destruction* (MAD) mellom supermaktene, ble uhåndterlig for politikerne og et traume for befolkningen.¹⁰⁶

Konsentrasjonen om operasjoner med høyteknologiske våpenplattformer i store forband som fulgte i 1970-årene, hadde den fordel at de kunne gjenreise US Armys prestisje etter nederlaget i Vietnam.¹⁰⁷ I praksis forberedte man seg utelukkende på en storkrig i Sentraleuropa etter gjenkjennbart mønster av andre verdenskrig. Manøverkrigføringen, med doktrinene *AirLand Battle* og *Follow-On Force Attack*, syntes å åpne muligheten for at selv et sovjetisk angrep mot Vest-Europa kunne oppløses ved bruk av moderne våpen. En konvensjonell storkrig kunne vinnes ved overlegne teknologiske midler uten at det ville bli nødvendig å krysse atomterskelen. Jo mer presise våpnene ble, jo større syntes mulighetene for at krig kunne bli et håndterlig instrument også i mindre regionale konflikter. Manøverkrigføring tilbød et tilsynelatende tiltrekkende alternativ både til den totale krigen mot andre industrialiserte stater og til *counter-insurgency* og statsbygging i den tredje verden.

105 James Sheehan har nylig forsøkt å forklare dette for sine landsmenn. Se James Sheehan, *The Monopoly of Violence. Why Europeans Hate Going to War* (London: Faber & Faber, 2008).

106 Bernd Greiner, *Krieg ohne Fronten. Die USA in Vietnam* (Hamburg: Hamburger Edition, 2007).

107 Det samme kan sies om det senere altomfattende begrepet RMA: [Critics say: the motivation behind the promotion of RMA] "may be to sustain traditional notions of warfare against alternatives, in which fearfulness of 'total war' and the confusion of terrorism and guerilla warfare remain prominent". "Although the revolution was phrased in technical and organizational terms, most critical was the change in the political context. ... Military planners could prepare to fight a war as they would like it to be fought." [RMA does not prepare for the most likely real conflicts, but for] "the Persian Gulf War replayed over and over again." Lawrence Freedman, *The Revolution in Strategic Affairs*, Adelphi Paper, nr. 318 (London: IISS, 1998), s. 7, 32, 73–8.

Drømmen om å gjenvinne operativ kontroll over krigen syntes endelig å bli virkelighet under den første Gulfkrigen. Enkelte svært grundige studier, først og fremst av Stephen Biddle, har reist sterke tvil om seieren i den krigen faktisk var en seier for manøverkrigføringen. Biddle mener å kunne påvise at den ikke skyldtes kombinasjonen av hurtige operasjoner og presisjonsvåpen, men først og fremst graverende og ikke-forutsigbare feil på irakisk side.¹⁰⁸ Men slik skepsis kunne knapt høres i det enstemmige ekspertkoret som hevdet at seieren i 1991 beviste at verden var inne i en *revolution in military affairs*. Gjennom en målrettet transformasjon av vestlige militærapparater ville ny teknologi kunne integreres og gi en *full spectrum dominance*, som for enkelte var ensbetydende med USAs globale militære hegemoni. Også i tilfellet RMA ble det funnet frem til historiske forløpere, og ikke overraskende ble utviklingen av den påståtte *Blitzkrieg*-doktrinen regnet som en av de viktigste.

I dag kan man slå fast at denne tolkningen av *Blitzkrieg* er frikoplet fra den militærhistoriske forskningen. Den representerer et amerikansk ideal for krigføringen, der kriger blir avgjort gjennom raske operasjoner anført av høyteknologiske våpenplattformer som forårsaker regimeendring med begrensede sivile tap, uten noen omfattende mobilisering av ikke-militære ressurser. Dette idealet har lite å gjøre med *Wehrmachts* handlemåte under andre verdenskrig. Det samme kan sies om andre historiske eksempler som er blitt trukket frem for å illustrere idealet. De forsvarsintellektuelles bruk av tidligere militære revolusjoner viser hvordan historien utskrives for å gjøre verneplikt for samtidens foretrukne konsepter. Dette skal vi se nærmere på i følgende kapittel.

---

108 Stephen Biddle: "Speed Kills? Reassessing the Role of Speed, Precision, and Situation Awareness in the Fall of Saddam", *Journal of Strategic Studies*, årg. 30 (2007): s. 3–46.

MILITÆRE REVOLUSJONER I HISTORIEN OG FREMTIDENS TRANSFORMASJON

Contrary to the emphasis in the RMA literature, blitzkrieg was thus not the result of radical doctrinal innovation. In fact, the differences between German 1917 and 1939 practices mostly took the form of updating pre-existing doctrine to accommodate new technologies—that is, precisely the kind of gradualist, evolutionary change that the contingent innovation RMA school would reject today as dangerously unimaginative or shortsighted. By contrast, other doctrines both more and less innovative than the Germans’ have failed. This in turn challenges the RMA literature’s contention that the key distinction between success and failure in time of revolutionary transition is an organization’s willingness to overcome inertia and innovate radically enough.

Stephen Biddle¹⁰⁹

Dette sitatet stammer fra en av de få amerikanske *defense intellectuals* som har vært grunnleggende skeptisk til RMA-konseptet. Biddle har gjennomført historiske studier av mellomkrigstidens militære innovasjonsprosesser og konkludert med at det ikke skjedde noe som likner på en RMA. Hans revisjon av det dominerende bildet stemmer godt overens med det som øvrig militærhistorisk forskning har kommet frem til, særlig i Tyskland, men har ikke falt i god jord blant hans kolleger.¹¹⁰

Blitzkrieg er ikke den eneste illustrasjonen på tidligere omveltninger som anføres. I løpet av de siste ti årene er RMA-konseptet blitt projisert langt bakover i historien og blandet inn i en helt annen historisk debatt om den militære revolusjonen på 1600-tallet. Resultatet er blitt en rekke innbyrdes motstridende historiske utviklingsskjemaer, som likevel munner ut i en enstemmig konklusjonen om at fremtidens krigføring vil bli preget av den RMA vi kan observere i vår egen tid.

Mot slutten av 1980-årene plukket gruppen av forsvarsintellektuelle rundt Andrew Marshall (“Yoda” blant beundrere) i Office of Net Assessment opp de sovjetiske teoriene omkring den pågående “militær-teknologiske” revolusjo-

---

109 Biddle, “Past as Prologue”, s. 51.

110 Se Stephen Biddle, *Military Power: Explaining Victory and defeat in Modern Battle* (Princeton, NJ: Princeton UP, 2004) og kritikken i Michael Horowitz & Stephen Rosen, “Evolution or Revolution”, *Journal of Strategic Studies*, årg. 28 (2005): 437–48.

nen.¹¹¹ Marshall ga den navnet *The Revolution in Military Affairs* og følgende definisjon:

A Revolution in Military Affairs is a major change in the nature of warfare brought about by the innovative application of new technologies, which combined with dramatic changes in military doctrine and operational and organizational concepts, fundamentally alters the character and conduct of military operations.¹¹²

Dermed var kjernebegrepet skapt som mot årtusenskiftet skulle begrunne behovet for en transformasjon av vestlige militære styrker. Noen av de første bidragene som populariserte begrepet, kom fra Marshalls nære medarbeider, Andrew Krepinevich.¹¹³ Han anla et bredt historisk perspektiv og knyttet RMA-begrepet opp til en av de mest omfattende debattene i moderne europeisk historiografi, den 50 år lange diskusjonen omkring den "militære revolusjonen" som opprinnelig ble tidfestet i tiårene rundt begynnelsen av 1600-tallet.¹¹⁴

"Knyttet opp til" er ikke en presis beskrivelse. Snarere har mye av RMA-litteraturen annektert et innarbeidet historisk begrep med et helt annet innhold. Begrepet "den militære revolusjon" er utviklet for å svare på bestemte historiske spørsmål knyttet til statsdannelsen og styreformen (eneveldet eller konstitusjonelt monarki) i tidlig-moderne tid og Europas voksende militære dominans over resten av verden. RMA, derimot, er et begrep som er utviklet for å svare på spørsmålet: Hvordan skal USA vinne sine neste kriger (mot uspesifiserte motstandere)? Forsøket på å underbygge svaret med historiske forløpere har ført til en sammenblanding av begreper og analytiske nivåer som Andrew Latham har beskrevet slik:¹¹⁵

The extant literature, as we have seen, tends to confuse and conflate what are arguably different types or orders of socio-military transformations – with the perhaps predictable result that the literature has now taken on the character of

111 Adamsky, "Through the Looking Glass", s. 17f.

112 1997, sitert i Klaus-Dieter Schwarz, *Bushs „Revolution in Military Affairs“. Konturen einer neuen amerikanischen Militärstrategie*, Stiftung Wissenschaft und Politik, Deutsches Institut für internationale Politik und Sicherheit, S 26 (Berlin, September 2001), s. 17, jfr. analogien med transformasjonen av *Wehrmacht* på s. 19.

113 Andrew F. Krepinevich, Jr., *The Military-Technical Revolution: A Preliminary Assessment*. Center for Strategic and Budgetary Assessments (1992, Washington DC, 2002); Andrew F. Krepinevich, "Cavalry to Computer. The Pattern of Military Revolutions", *National Interest* (høst 1994), s. 30–42.

114 For en innføring, se Rolf Hobson, *Krig og strategisk tenkning i Europa 1500–1945: samfunnsendring – statssystem – militærteori* (Oslo: Cappelen, 2005), s. 49–60.

115 Andrew Latham, "Warfare Transformed: A Braudelien Perspective on the 'Revolution in Military Affairs'", *European Journal of International Relations*, årg. 8 (2002): 231–66, 262.

a confusing miscellany of incompatible (and often internally inconsistent) historiographical schemes purporting to identify key discontinuities in the history of warfare. It also tends to view the history of organized political violence as being little more than a linear series of distinct epochs, each of which has [sic] a unique nature or character and each of which is initiated by an RMA. This is misleading in that it encourages the conflation of qualitatively different war-related phenomena in order to make the history of organized political violence fit conveniently within a neat temporal sequence.

Kritikken kan gjøres mer presis ved å fremheve at RMA-konseptet hviler på to forutsetninger: 1) Militære revolusjoner er teknologisk drevne; og 2) de statene som viser seg best skikket organisatorisk til å integrere den nye teknologien, vinner seier på slagmarken. Disse forutsetningene blir ikke behandlet som historiske hypoteser som skal testes mot empirisk materiale, men som ferdiglagede konklusjoner som skal underbygges ved hjelp av utvalgte historiske illustrasjoner. Det postuleres en teori om militær suksess gjennom historien som skal være veiledende for fremtiden.

Det er ikke vanskelig å skimte idealbildet av *Blitzkrieg* bak disse forutsetningene. Den kritiske gjennomgangen i forrige kapittel viser hvor tvilsomme de er. Mer allment kan man tilføye følgende innvendinger: Det er slett ikke sikkert at rask teknologisk innovasjon i seg selv danner utgangspunktet for en militær revolusjon. Tilpasningen til teknologiske endringer kan være så skrittvis evolusjonær at man før eller siden må oppgi forestillingen om en "revolusjon". Selv de statene som gjennomfører en militær revolusjon, er ikke garantert å seire på slagmarken. Dessuten kan seieren til én stat ofte forklares med andre faktorer enn de rent militær-tekniske.

Debatten om den tidlig-moderne militære revolusjonen dreide seg opprinnelig om de militære innovasjonene (først og fremst opprettelsen av stående hærstyrker) som skapte grunnlaget for den moderne staten. Noen historikere spør i dag om ikke den moderne staten og den kapitalistiske økonomien var forutsetningene for, snarere enn følgene av, effektiv bruk av militær makt; de statene med best tilgang til kreditt, vant til slutt.¹¹⁶ Slike perspektiver fra den pågående historieforskningen blir ikke absorbert av RMA-litteraturen. Tvert imot, historieforståelsen reflekteres i den såkalte "new battle history", som vender tilbake til en snever krigshistorisk tilnærming og avviser at utfallet av kriger kan forklares med politiske og økonomiske faktorer utenfor slagmarken.¹¹⁷ En slik isolasjon av krigshistorien fra dens politiske og økonomiske sammenhenger er en parallell til den tidligere omtalte løsrivelsen av operativ fra strategisk tenk-

116 Se Jan Glete, *War and the state in early modern Europe: Spain, the Dutch Republic and Sweden as fiscal-military states, 1500–1660* (London: Routledge, 2002).

117 Et godt eksempel er Russell F. Weigley, *The Age of battles: the quest for decisive warfare from Breitenfeld to Waterloo* (Bloomington: Indiana UP, 1991).

ning. Man kan gjerne hevde at kriger blir avgjort av feltherrer eller våpenteknologiske innovasjoner, men man når ikke særlig langt med påstanden dersom man ikke fører bevis for den. Slike beviser mangler i “the new battle history”, for ikke å snakke om den endeløse rekken av populærhistoriske fremstillinger av krigshistorien.

Ett problem er å utelate sammenhengen mellom den militære revolusjonen og statsdannelsen. Et annet er å overse sammenhengen mellom militære revolusjoner og *statsformer*. Et sentralt tema i debatten om den militære revolusjonen har vært forbindelsen som historikeren Otto Hintze identifiserte i 1906 mellom opprettelsen av stående hærstyrker og innføringen av eneveldet. Kongens makt ble styrket i den grad at sentralstaten kunne underkaste seg alle konkurrerende maktsentra. Trolig ønsker de færreste å finne en historisk parallell for at en RMA kan føre inn i en ikke-demokratisk statsform, og temaet blir utelatt i RMA-litteraturen.

Demokratiseringen av militærpolitikken under den franske revolusjonen er også vanskelig å få til å samsvare med postulatet om teknologisk drevne militære revolusjoner. Innføringen av allmenn verneplikt kan betegnes som den viktigste militære revolusjonen før atombomben. Men det var tilgangen til ubegrensede mannskapsreserver, og ikke taktiske innovasjoner, som muliggjorde Frankrikes mange seirer. Mye av RMA-litteraturen utelater ganske enkelt denne militære revolusjonen.¹¹⁸

Fellesnevneren i de historiske skjemaene som stilles opp, er at forskjellige analytiske nivåer blandes sammen, eller utelates, alt ettersom det er nødvendig å strukturere den krigshistoriske kronologien rundt epoker som innledes av en RMA. Økonomiske, politiske og kulturelle forklaringsfaktorer trekkes bare inn når de kan underbygge den snevre forståelsen av en RMA, men ikke for å modifisere eller falsifisere den.

Listen over innvendinger kan gjøres lang, men det har liten hensikt å stille den opp, siden RMA-diskusjonen ikke er dialektisk; det vil si at forskjellige tolkninger ikke brynes mot hverandre for å nå frem til en mer presis forståelse med bred aksept. Diskusjonen foregår lineært, i den forstand at den kretser rundt ett førende konsept som ikke modifiseres vesentlig før det erstattes av et nytt førende konsept. Det kan påvises at de historiske skjemaene er innbyrdes motstridende, ikke på høyde med forskningen og utelater eksempler som ikke passer inn i grunnkonseptet. Men det er ingen grunn til å tro at bidragsyterne ville være særlig plaget av det.

I de siste 15 årene har forsvarsintellektuelle kastet seg over den europeiske krigshistorien fra 1300-tallet og fremover. Ikke bare håndterer de forskjellige epoker som ingen spesialist ville våge å sammenlikne, de evner sågar å videreføre

---

118 Se for eksempel Boot, *War made new*.

700 års utvikling hele 50 år inn i fremtiden, en ensporet projeksjon av fremskrittshistorien som tidligere var forbeholdt marxister.¹¹⁹ I det hele tatt omgås historiske epoker, som er klart definert ved den militære revolusjonen som innleder dem, på samme skjematiske måte som innenfor marxistisk historiografi. Dette er ikke så rart, gitt RMA-konseptets sovjetiske opphav: De faktorene som konstituerer forskjellen mellom epokene, er forutsatt av den underliggende teorien, og den er ikke falsfiserbar. I det marxistiske skjemaet fører teknologiske endringer til endringer i produksjonsforholdene som før eller siden utlader seg i en revolusjon, som markerer overgangen til en ny samfunnsform. I RMA-litteraturen fører våpenteknologiske endringer til endringer i krigføringen som før eller siden bringer seier på slagmarken og markerer overgangen (en RMA) til en ny epoke preget av en ny krigsform.

Den evolusjonistiske historiefilosofien som tolker historien som en oppadstigende utvikling gjennom dialektiske sprang fra epoke til epoke, er en tung arv fra 1800-tallet som har satt sitt preg på generasjoner av fremstillinger under to overordnede perspektiver: den nasjonale (“nasjonens vei til seg selv”) og den marxistiske. Noen teoretisk kritikk av dette skjemaet skal ikke føres her. Men det kan slås fast at RMA-forfatterne behandler historien slik de fikk den servert i skolebøkene, som en rekkefølge av klart definerte epoker. Som Andrew Latham påpeker i sitatet over, er dette i seg selv problematisk. Selv om man skulle akseptere denne forutsetningen, er det imidlertid et problem at de forskjellige forfatterne ikke er enige om når disse epokene begynte eller sluttet, eller hva som kjennetegnet dem. Historikere er heller ikke enige når de diskuterer den militære revolusjonen – men de fører en kontinuerlig diskusjon for å begrunne sine epokebetegnelser.¹²⁰ Noen av de opprinnelige tolkningene blir forlatt når de viser seg uholdbare i lys av senere forskning. Noen slik diskusjon forekommer ikke i RMA-litteraturen.

En ytterligere innsnevring av perspektivet som begunstiger epokeinndelingen, er at det historiske tilbakeblikket begrenser seg til symmetriske kriger utkjempet mellom vestlige stater innenfor rammene av det europeiske statssystemet. I et globalhistorisk perspektiv utgjør disse krigene et unntak. Gjennom de siste 500 år har den mest kontinuerlige voldsanvendelsen skjedd i form av asymmetriske kriger i periferien av, eller utenfor, det europeiske statssystemet.¹²¹ Den historiske relevansen av RMA-begrepet ville bli noe utydelig, dersom man måtte slå fast at de fleste kriger er blitt avgjort av en “permanent revolusjon”

119 Se den dristige tittelen til MacGregor Knox & Williamson Murray (red.), *The dynamics of military revolution, 1300–2050* (Cambridge: CUP, 2001).

120 Jeremy Black, *A military revolution? Military change and European society 1550–1800* (Basingstoke: Macmillan, 1991).

121 Dierk Walter, *Symmetry and asymmetry in colonial warfare, ca. 1500–2000. The uses of a concept*, IFS Info, nr. 3 (Oslo: Institutt for forsvarsstudier, 2005).

innen vestlige militærapparater som den underlegne ikke-vestlige parten ikke evnet å kopiere.

Andrew Krepinevich var først ute med å projisere Marshalls RMA-konsept mot et historisk bakteppe, først i et internt notat fra 1992 som ble publisert ti år senere. Utgangspunktet beskrev han som en samtale med Marshall under den første Gulfkrigen der de drøftet “how we might identify a new ‘blitzkrieg’ form of warfare if we saw it”.¹²² RMA syntes å være det egnede begrepet for å fange inn slike grunnleggende endringer i krigføringen, selv om Krepinevich i dette første notatet fortsatt brukte det sovjetiske begrepet *Military Technical Revolution* (MTR). Han identifiserte to MTRer på 1800-tallet og på 1900-tallet:

Between the Napoleonic Wars and the American Civil War, railroads, telegraphs, ironclads and rifled muskets and artillery dramatically transformed the nature of warfare; i.e. the way in which military forces are organized, equipped, and employed to obtain maximum military effectiveness.

...

The machine gun, airplane, submarine, and the *Dreadnought* class of ships dramatically altered conflict again between the mid-19th century and the early 20th century.

...

Between 1917 and 1939, internal combustion engines, improved aircraft design, and the exploitation of radio and radar made possible the *blitzkreig* [sic], carrier aviation, and strategic aerial bombardment.

...

Finally, in mid-century, nuclear weapons, especially after their mating with ballistic missiles, brought the prospect of near-instantaneous destruction of a state's economic and political fabric into the strategic equation. ... Here was a shift in technology so radical it convinced nearly all observers that a fundamental change in the nature of warfare was at hand.¹²³

Den uuttalte forutsetningen bak valget av disse historiske eksemplene er at utfallet av konfliktene som ble utkjempet gjennom hundre år, kan forklares med de nevnte militærtekniske faktorene. En MTR gjorde det mulig “to realize tremendous gains in military effectiveness” hvis to konkurrenter rustet mot hverandre. Hvis én konkurrent grep mulighetene, kunne den “gain a decisive military advantage, as occurred with Germany and the *blitzkrieg*”. Det er imidlertid historisk uholdbart å hevde at teknisk-operasjonelle forhold alene forklarer utfallet av disse krigene. Eksterne politiske forhold kunne forsterke et slikt overtak un-

122 Krepinevich, *Military-Technical Revolution*, s.iii.

123 Ibid., s. 4f.

der noen av konfliktene, slik det særlig skjedde under de tyske samlingskrigene i 1860-årene. Men de kunne også negere det, slik at krigen trakk i langdrag og ble avgjort av overlegen produksjons- og finanskraft (den samtidige amerikanske borgerkrigen er det beste eksemplet). Ingen seriøs historiker ville hevde at første verdenskrig ble avgjort av ny våpenteknologi og innovative operasjoner, uavhengig av storpolitiske, geografiske, sosiale eller økonomiske betingelser. Det er legitimt å stille opp en hypotese om at så er tilfelle; den må i så fall sannsynliggjøres gjennom en omfattende kritikk av andre tilnærminger til militærhistorien. Nettopp dét gjøres ikke i RMA-litteraturen. Den tar både isolasjonen og den epokedannende betydningen av en RMA for gitt. En slik forutsetning ville hatt større plausibilitet dersom de forskjellige forfatterne hadde vært enige om *hvilke* RMAer har skjedd. Men i kronologien er enhver sin egen RMAer smed.

Krepinevich selv kunne to år senere identifisere ti militære revolusjoner fra midten av 1300-tallet og fremover.¹²⁴ Den som innledet de fem siste, var ifølge ham den napoleonske revolusjonen i krigføringen, “the Napoleonic blitzkrieg”. Williamson Murray, på sin side, mente at den franske revolusjonen var én av bare fire militære revolusjoner, de grunnleggende politisk-sosiale-militære omveltningene i europeisk historie som ble etterfulgt av mindre RMAer.¹²⁵ Disse to historiske skjemaer er uforenlige med hverandre. Murrays tilnærming representerer imidlertid et mer redelig forsøk på å avstemme RMA-konseptet mot den langvarige historikerdebatten om Europas militære revolusjon på 1600-tallet – i motsetning til å smelte sammen alle begreper som inneholder ordene “revolusjon” og “militær”. Krepinevich beskrev en “militær revolusjon” med Mars-halls definisjon av en RMA, mens Murray mente at Napoleons krigføring ble muliggjort av en langt mer omfattende politisk-sosial omveltning enn den rent teknisk-operasjonelle. De fleste historikerne vil være enige med ham på dette punktet. Men hvis tilhengerne av RMA-konseptet ikke kan bli enige seg imellom om hvorvidt revolusjons- og napoleonskrigene var et eksempel på en RMA eller ikke, er begrepet så ullent at det er ubrukelig.

Til sjøs er det åpenbart også vanskelig å orientere seg. Mens Krepinevich tegnet et bilde av en “naval revolution” som foregikk over 60 år fra midten av 1800-tallet (ganske lang tid for en revolusjon), så Murray en RMA i Sir John Fishers reformer i årene 1905–14. Begge hviler på en tradisjonell forståelse av at sjøsettingen av HMS *Dreadnought* i 1906 markerte kulminasjonspunktet i den teknisk-operasjonelle revolusjonen i sjøkrigsføringen. Denne tolkningen er blitt kraftig utfordret av ny historisk forskning de siste femten årene. Den har identifisert en teknisk nyvinning i innføringen av torpedoen, som førte til en RMA i

124 Krepinevich, “Cavalry to Computer”.

125 Williamson Murray, “Thinking about Revolutions in Military Affairs”, *Joint Force Quarterly*, (1997): 69–76. Dette todelte skjemaet ble videreført i innledningen til Knox & Murray, *Dynamics of military revolution*, s. 1–14.

overensstemmelse med Marshalls definisjon.¹²⁶ Den innebar at også det britiske admiralitetet før 1914 innså at sjøherredømmet utøvd gjennom slagflåter måtte vike for “sea denial” utøvd gjennom torpedoplattformer.

Representerte *Dreadnought* en RMA eller ikke? Det har tatt historikerne 80 år å finne ut at svaret på det spørsmålet antakeligvis er nei, men at en annen RMA til sjøs bevisst ble drevet frem før 1914 uten at noen la merke til den. Én ting er at *defense intellectuals* er sikre på at det har forekommet RMAer i historien som kan tjene som modeller for dagens utvikling. Men hvis de ikke klarer å identifisere innholdet i dem – eller klarer å tidfeste dem – hvordan kan de være så sikre på at de vet hvilken RMA som foregår i deres egen samtid, og som vil forme fremtidens krigføring? At *Blitzkrieg* ifølge disse to forfatterne gir det beste eksemplet på hva man skal se etter, behøver ikke å belegges i videre detalj.

Det har liten hensikt å føre ytterligere bevis for hvordan de historiske skjemaene motsier hverandre i RMA-litteraturen, men det er interessant å konstatere at flere forskningsprosjekter og konferanser på 1990-tallet om militære revolusjoner gjennom historien ble finansiert av Marshalls Office of Net Assessment. Flere av de nyeste undersøkelsene av den militære revolusjonen og av militær effektivitet i historien er altså satt i gang under den forutsetningen at de er relevante for tolkningen av dagens RMA – en mulig, men ikke selvinnslysende hypotese. De resulterte i Murray: *Military effectiveness* (1989); Rogers: *The Military Revolution Debate* (1995); Murray & Millett: *Military Innovation in the Interwar Period* (1996) og Knox & Murray: *The dynamics of military revolution* (2001).

Det er i utgangspunktet prisverdig at forsvarsintellektuelle søker å bryne sine strategiske teorier på historien.¹²⁷ En rekke bidrag til disse bindene kom fra fagfolk uten noen direkte befattning med forsvarspolitik. Samtidig reiser ingen av bidragene tvil om hvorvidt RMA er en relevant eller anvendelig kategori for historisk analyse. Det er vanskelig å se at samlingene har skjerpet forståelsen av hva som kjennetegner en militær revolusjon i historien eller samtiden. Spørsmålet om nytteverdien av denne diskusjonen må stå åpent inntil “RMA-epoken” (den tiden da RMA var et førende konsept i amerikanske forsvarsdebatt) er avsluttet. Med litt mer avstand vil det kanskje også være mulig å avgjøre om en mangelfull omgang med militærhistorien er et symptom på dårlig strategisk tenkning eller ikke.

126 Nicholas Lambert, *Sir John Fisher's Naval Revolution* (Columbia, SC: University of South Carolina Press, 1999).

127 For noen videre teoretiske refleksjoner fra denne kretsen, se Eliot A. Cohen, “The Historical Mind and Military Strategy”, *Orbis*, årg. 49 (host 2005): 575–88; Kagan, “Why Military History Matters”, i *National Security Outlook* (June 2006): 1–5.

BIBLIOGRAFI

ABELLA, ALEX:

Soldiers of Reason. The RAND Corporation and the Rise of the American Empire (Orlando, Fla: Harcourt, 2008).

ADAMSKY, DIMA:

“American Strategic Culture and the US Revolution in Military Affairs”, IFS: *Defence and Security Studies* (Oslo, 2008).

—: ”Through the Looking Glass: The Soviet Military-Technical Revolution and the American Revolution in Military Affairs”, *Journal of Strategic Studies*, årg. 31 (2008): 257–94.

ADDINGTON, LARRY H.:

The Blitzkrieg era and the German general staff, 1865–1941 (New Brunswick, NJ: Rutgers UP, 1971).

ARON, RAYMOND:

Penser la guerre, Clausewitz I L'âge européen II L'âge planétaire (Paris: Gallimard 1976–7).

BACEVICH, ANDREW J.:

The New American Militarism. How Americans are Seduced by War (Oxford: OUP, 2005).

BAILEY, JONATHAN:

“The First World War and the Birth of the Modern Style of Warfare”, SCSI Occasional Paper (Camberley: Strategic and Combat Studies Institute, 1996).

BARNETT, THOMAS P.M.:

The Pentagon's New Map. War and Peace in the Twenty-First Century (New York: Putnam, 2004).

BARTH, BORIS & JÜRGEN OSTERHAMMEL (RED.):

Zivilisierungsmissionen. Imperiale Weltverbesserung seit dem 18. Jahrhundert (Konstanz: UVK Verlagsgesellschaft, 2005).

BENDER, THOMAS:

A nation among nations: America's place in world history (New York: Hill and Wang, 2006).

BERGHAHN, VOLKER R.:

Militarismus. Die Geschichte einer internationalen Debatte (Leamington Spa: Berghahn, 1986).

BIDDLE, STEPHEN:

Military Power: Explaining Victory and defeat in Modern Battle (Princeton, NJ: Princeton UP, 2004).

—: „Speed Kills? Reassessing the Role of Speed, Precision, and Situation Awareness in the Fall of Saddam“, *Journal of Strategic Studies*, årg. 30 (2007): 3–46.

—: “The Past as Prologue: Assessing Theories of Future Warfare”, *Security Studies*, årg. 8 (1998): 1–74.

BLACK, JEREMY:

A military revolution? Military change and European society 1550–1800 (Basingstoke: Macmillan, 1991).

—: *The RMA Examined*, IFS Info, nr. 8 (Oslo: Institutt for forsvarsstudier, 2006).

BLATT, JOEL:

The French defeat of 1940: reassessments (Providence, RI: Berghahn, 1998).

BOBBITT, PHILIP:

The Shield of Achilles: War, Peace, and the Course of History (New York: Anchor, 2002).

BOLGER, DANIEL P.:

“Maneuver Warfare Reconsidered”, i Hooker: *Maneuver Warfare*, s. 19–41.

BOOT, MAX:

“The New American Way of War”, *Foreign Affairs*, årg. 82, nr. 4 (2003): 41–58.

—: *The Savage Wars of Peace. Small Wars and the Rise of American Power* (New York: Basic Books, 2002).

—: *War made new: technology, warfare, and the course of history, 1500 to today* (New York: Gotham Books, 2006).

BUCHOLZ, ARDEN:

Hans Delbrück and the German Military Establishment. War Images in Conflict (Iowa, IA: University of Iowa Press, 1985).

CHAPMAN, BERT:

“The Revolution in Military Affairs: A Resource Guide”, *Bulletin of Bibliography*, årg. 59 (2002): 1–25.

CHICKERING, ROGER & STIG FÖRSTER (RED.):

The Shadows of Total War. Europe, East Asia and the United States, 1919–1939 (Cambridge: CUP, 2003).

CITINO, ROBERT M.:

The Evolution of Blitzkrieg Tactics (Westport, Conn, 1987).

—: *The Path to Blitzkrieg. Doctrine and Training in the German Army, 1920–1939* (Boulder, Co: Lynne Rienner, 1999).

—: *Blitzkrieg to Desert Storm. The Evolution of Operational Warfare* (Kansas: Greenwood, 2004).

CLARK IV, ASA A., PETER W. CHIARELLI, JEFFREY S. MCKITRICK & JAMES W. REED (RED.):

The Defense Reform Debate. Issues and Analysis (Baltimore, Md: Johns Hopkins UP, 1984).

COHEN, ELIOT A.:

“A Revolution in Warfare”, *Foreign Affairs* 75/2 (1996): 37–54.

—: “Change and Transformation in Military Affairs”, *Journal of Strategic Studies*, årg. 27 (2004): 395–407.

—: “The Historical Mind and Military Strategy”, *Orbis*, årg. 49 (host 2005): 575–88.

COLSON, BRUNO:

La culture stratégique américaine. L'influence de Jomini (Paris: Economica, 1993).

CORUM, JAMES S.:

The Roots of Blitzkrieg. Hans von Seeckt and German Military Reform (Kansas: University Press of Kansas, 1992).

CRAIG, GORDON A.:

The politics of the Prussian army 1640–1945 (Oxford: OUP, 1955).

DEIST, WILHELM:

“‘Blitzkrieg’ or Total War? War Preparations in Nazi Germany”, i *Shadows...*, Chickering & Förster, s. 271–84.

—: “Auf dem Wege zur ideologisierten Kriegführung: Deutschland 1918–1945”, i d.s., *Militär, Staat und Gesellschaft. Studien zur preußisch-deutschen Militärgeschichte* (München: Oldenbourg, 1991), s. 385–429. Oppr. utg. som “The road to ideological war: Germany, 1918–1945”, i *The Making of Strategy*, Murray, s. 352–92.

DESPORTES, VINCENT:

L'Amérique en armes. Anatomie d'une puissance militaire (Paris: Economica, 2002).

—: *La guerre probable. Penser autrement* (Paris: Economica, 2007).

DRAYTON, RICHARD:

“Shock, awe and Hobbes have backfired on America’s neocons”, *Guardian*, 28. desember, 2005.

DUPUY, TREVOR N.:

The German Army and General Staff, 1807–1945 (London: MacDonald and Jane’s, 1977).

—: *Strategic Concepts and the Changing Nature of Modern War*, Historical Evaluation and Research Organization, bind 1 (Washington, DC, 1966).

EHLERT, HANS, MICHAEL EPKENHANS & GERHARD P. GROSS (RED.):

Der Schlieffenplan. Analysen und Dokumente (Stuttgart: Schöningh, 2007).

FERGUSON, NIALL:

Colossus. The Rise and Fall of the American Empire (London: Penguin, 2004).

FITZSIMMONDS, JAMES R. & JAN M. VAN TOL:

“Revolutions in Military Affairs”, *Joint Force Quarterly* (vår 1994): 24–31.

FREEDMAN, LAWRENCE:

The Revolution in Strategic Affairs, Adelphi Paper, nr. 318 (London: IISS, 1998).

FRIESER, KARL-HEINZ:

Blitzkrieg-Legende. Der Westfeldzug 1940 (1995 – 2. red. München: Oldenbourg, 2005).

—: ”Die deutschen Blitzkriege: Operativer Triumph, strategische Tragödie”, i *Die Wehrmacht*, Müller & Volkman, s. 182–96.

GAT, AZAR:

The Development of Military Thought. The Nineteenth Century (Oxford: OUP, 1992).

—: *Fascist and liberal visions of war: Fuller, Liddell Hart, Douhet and other modernists* (Oxford: OUP, 1998).

GEWALD, JAN-BART:

Learning to Wage and Win Wars in Africa, African Studies Centre Working Paper, nr. 60 (Leiden: University of Leiden, 2005).

GLETE, JAN:

War and the state in early modern Europe: Spain, the Dutch Republic and Sweden as fiscal-military states, 1500–1660 (London: Routledge, 2002).

GONGORA, THIERRY & HARALD VON RIEKHOFF (RED.):

Toward a Revolution in Military Affairs? Defense and Security at the Dawn of the Twentieth-First Century (Westport, Ct.: Greenwood, 2000).

GRAY, COLIN S.:

The American Revolution in Military Affairs: an Interim Assessment (Strategic and Combat Studies Institute, Occasional Paper 28, 1997).

—: “National Style in Strategy”, *International Security*, årg. 6 (1981): 21–47.

—: “Strategy in the Nuclear Age: The United States, 1945–1991”, *Making of Strategy*, Murray, s. 579–613.

—: *Strategy for Chaos. Revolutions in Military Affairs and the Evidence of History* (London: Frank Cass, 2002).

GRAY, JOHN:

“The Mirage of Empire”, *New York Review of Books*, 12. januar 2006.

GREINER, BERND:

Krieg ohne Fronten. Die USA in Vietnam (Hamburg: Hamburger Edition, 2007).

HAMBURGER INSTITUT FÜR SOZIALFORSCHUNG (RED.):

Vernichtungskrieg. Verbrechen der Wehrmacht 1941–1945 (Hamburg: Hamburger Edition, 1996).

HARRIS, J.P.:

“The Myth of Blitzkrieg”, *War in History* (1995), s. 335–52.

HAYES, CARLTON J.H.:

The Historical Evolution of Modern Nationalism (New York: R.R. Smith, 1931).

HEER, HANNES & KLAUS NAUMANN (RED.):

Vernichtungskrieg. Verbrechen der Wehrmacht 1941–1944 (Hamburg: Hamburger Edition, 1995).

VON HIRSCHHAUSEN, ULRIKE & JÖRN LEONHARD (RED.):

Nationalismen in Europa. West- und Ost-Europa im Vergleich (Göttingen: Wallstein, 2001).

HOBSON, ROLF:

“Democratization and Nationalism”, i *Aspects of the Democratic Peace*, Boris Barth & Rolf Hobson, (forv. utg. 2009).

—: *Imperialism at Sea. Naval Strategic Thought, the Ideology of Sea power and the Tirpitz Plan, 1875–1914* (Boston, Mass: Brill, 2002).

—: *Krig og strategisk tenkning i Europa 1500–1945: samfunnsendring – stats-system – militærteori* (Oslo: Cappelen, 2005).

HOOKE, JR., RICHARD D. (RED.):

Maneuver Warfare. An Anthology (Novato, CA: Presidio Press, 1993).

HOOKE, JR., RICHARD D. & CHRISTOPHER COGLIANESE:

“Operation *Weserübung*: A Case Study in the Operational Art”, i *Maneuver Warfare*, Hooker, s. 374–90.

HOROWITZ, MICHAEL & STEPHEN ROSEN:

“Evolution or Revolution”, *Journal of Strategic Studies*, årg. 28 (2005): 437–48.

HOWARD, MICHAEL:

“The Use and Abuse of Military History”, i d.s.: *The Causes of Wars and other essays* (London: Penguin, 1983), s. 208–17.

HUNDLEY, RICHARD O.:

Past Revolutions, Future Transformations. What can the history of revolutions in military affairs tell us about transforming the US military? (Santa Monica: RAND, 1999).

HUNTINGTON, SAMUEL:

The soldier and the state. The theory and politics of civil-military relations (Cambridge, Mass: Belknap, 1957).

IKENBERRY, JOHN:

“Illusions of Empire. Defining the New American Order”, *Foreign Affairs*, årg. 83 (mars/april 2004).

JABLONSKY, DAVID:

“US Military Doctrine and the Revolution in Military Affairs”, *Parameters*, årg. 24 (1994): 18–36.

JOHNSON, CHALMERS:

The sorrows of empire: militarism, secrecy and the end of the republic (London: Verso, 2006).

JOLL, JAMES:

1914. *The Unspoken Assumptions* (London: Weidenfeld and Nicholson, 1968).

JUDIS, JOHN B.:

“History Lesson. What Woodrow Wilson can teach today’s imperialists”, *The New Republic*, 9 juni, 2003.

KAGAN, FREDERICK W.:

Finding the Target. The Transformation of American Military Policy (New York: Encounter, 2006)

—: “Why Military History Matters”, *National Security Outlook* (juni 2006): 1–5.

KAPLAN, FRED:

The Wizards of Armageddon (New York: Simon and Schuster, 1983).

KEDOURIE, ELIE:

Nationalism (1966, Oxford: OUP, 2000).

KLINK, ERNST:

„Die militärische Konzeption des Krieges gegen die Sowjetunion“, i *Der Angriff auf die Sowjetunion*, Horst Boog m.fl., bd.4 av *Das Deutsche Reich und der Zweite Weltkrieg* (Stuttgart: Deutsche Verlagsanstalt, 1983), s. 190–326.

KNOX, MACGREGOR & WILLIAMSON MURRAY (RED.):

The dynamics of military revolution, 1300–2050 (Cambridge: CUP, 2001).

KRAMER, PAUL A.:

“Empires, Exceptions, and Anglo-Saxons: Race and Rule between the British and United States Empires, 1880–1910”, *Journal of American History* (2002): 1315–1353.

KRAUSE, MICHAEL D.:

“Moltke and the Origins of the Operational Level of War”, *Generalfeldmarschall von Moltke. Bedeutung und Wirkung*, Roland G. Foerster (red.) (München: Oldenbourg, 1991), s. 141–64.

KREPINEVICH, ANDREW F.:

“Cavalry to Computer. The Pattern of Military Revolutions”, *National Interest* (høst 1994): 30–42.

—: *The Military-Technical Revolution: A Preliminary Assessment*. Center for Strategic and Budgetary Assessments (1992, Washington, DC, 2002).

KROENER, BERNHARD R.:

„Der ‚erfrojene Blitzkrieg‘. Strategische Planungen der deutschen Führung gegen die Sowjetunion und die Ursachen ihres Scheiterns“, i *Zwei Wege nach Moskau. Vom Hitler-Stalin-Pakt zum „Unternehmen Barbarossa“*, Bernd Wegner (red.) (München: Piper, 1991), s. 133–48.

KRONVALL, OLOF:

“Amerikanske strategiska doktriner och “Revolution in Military Affairs” 2001–2004. En forskningsöversikt”, arbetspapper, Försvarshögskolan (Stockholm, mai 2004).

KUKLICK, BRUCE:

Blind Oracles. Intellectuals and War from Kennan to Kissinger (Princeton, NJ: PUP, 2006).

KUNISCH, JOHANNES & HERFRIED MÜNKLER (EDS.):

Die Wiedergeburt des Krieges aus dem Geist der Revolution. Studien zum bellizistischen Diskurs des ausgehenden und beginnenden 19. Jahrhunderts (Berlin: Humblot & Duncker, 1999).

LAMB, CHRISTOPHER J.:

Transforming Defense (Washington, DC, 2005).

LAMBERT, NICHOLAS:

Sir John Fisher's Naval Revolution (Columbia, SC: University of South Carolina Press, 1999).

LANGEWIESCHE, DIETER:

Nation, Nationalismus, Nationalstaat in Deutschland und Europa (München: Beck, 2000).

LATHAM, ANDREW:

“Warfare Transformed: A Braudelian Perspective on the ‘Revolution in Military Affairs’”, *European Journal of International Relations*, årg. 8, nr. 2 (2002): 231–66.

LIEVEN, ANATOL:

America right or wrong. An anatomy of American nationalism (London: Harper Collins, 2005).

LIND, WILLIAM S.:

“The Case for Maneuver Doctrine”, i *Defense Reform Debate*, Clark m.fl., s. 88–100.

—: *Maneuver Warfare Handbook* (Boulder, Co: Westview, 1985).

—: “The Theory and Practice of Maneuver Warfare”, i *Maneuver Warfare*, Hooker, s. 3–18.

LYNN, JOHN A.:

“The Embattled Future of Academic Military History”, *The Journal of Military History*, årg. 61 (1997): 777–89.

—: “Reflections on the History and Theory of Military Innovation and Diffusion”, i *Bridges and Boundaries. Historians, Political Scientists, and the Study of International Relations*, Colin Elman and Miriam Fendius Elman (red.) (Cambridge, Mass: MIT Press, 2001), s. 359–82.

MANDELES, MARK D.:

The Future of War. Organizations as Weapons (Washington, DC: Potomac, 2005).

MARSHALL, ANDREW W., J.J. MARTIN & HENRY S. ROWEN (RED.):

On Not Confusing Ourselves. Essays on National Security Strategy in Honor of Alberta & Roberta Wohlstetter (Boulder, Co: Westview, 1991).

MCMASTER, H.R.:

“On War: Lessons to be Learned”, *Survival*, årg. 50 (2008): 19–30.

MEARSHEIMER, JOHN:

Liddell Hart and the weight of history (Ithaca: Cornell UP, 1988).

MÜLLER, ROLF-DIETER & HANS-ERICH VOLKMANN (RED.):

Die Wehrmacht: Mythos und Realität (München: Oldenbourg, 1999).

MURRAY, WILLIAMSON:

“Armored Warfare: The British, French and German experiences”, i *Military Innovation in the Interwar Period*, Murray, Williamson & Allan R. Millett (red.), (Cambridge: CUP, 1996), s. 6–49.

—: “German Army Doctrine, 1918–1939, and the Post-1945 Theory of ‘Blitzkrieg Strategy’”, i *German Nationalism and the European Response, 1890–1945*, Carole Fink, Isabel V. Hull & MacGregor Knox (red.) (Norman, University of Oklahoma Press, 1985), s. 71–94.

—: “May 1940: Contingency and fragility of the German RMA”, i *Dynamics*, Knox & Murray, s. 154–74.

—: “Military Culture Does Matter”, *Strategic Review*, årg. 7 (1999): 32–40.

—: “Thinking about Revolutions in Military Affairs”, *Joint Force Quarterly* (sommer 1997): 69–76.

MURRAY, WILLIAMSON, MACGREGOR KNOX, ALVIN BERNSTEIN (RED.):

The Making of Strategy (New York: Cambridge UP, 1994).

NEUGEBAUR, KARL-VOLKER:

“Operatives Denken zwischen dem Ersten und Zweiten Weltkriege”, i *Operatives Denken und Handeln*, Militärgeschichtliches Forschungsamt (red.), s. 97–122.

NINKOVICH, FRANK:

”Kontinentale Expansion, Empire und die Zivilisierungsmission im Amerika des 19. Jahrhunderts“, i *Zivilisierungsmissionen*, Barth & Osterhammel, s. 285–310.

OFFER, AVNER:

“Going to War in 1914: A Matter of Honor?”, *Politics and Society*, årg. 23 (1995): 213–41.

OLSEN, JOHN ANDREAS (RED.):

From Manoeuvre Warfare to Kosovo?, Militærteoretisk skriftserie, nr. 2 (Trondheim: Luftkrigsskolen, 2001).

PARET, PETER:

“Revolutions in Warfare: An Earlier Generation of Interpreters”, i *National Security and International Stability*, Bernard Brodie, Michael D. Intrilligator,

Roman Kolkowicz (red.) (Cambridge, Mass: Oelgeschlager, Gunn & Hain, 1983), s. 157–69.

PARMAR, INDERJEET:

“Catalysing Events, Think Tanks and American Foreign Policy Shifts: A Comparative Analysis of Pearl Harbor 1941 and 11 September 2001”, *Government and Opposition* (2005).

PEI, MINXIN:

“The Paradoxes of American Nationalism”, *Foreign Policy* (May/June 2003).

PETERS, RALPH:

New Glory. Expanding America's Global Supremacy (New York: Sentinel, 2005).

PÖHLMANN, MARKUS:

„Von Versailles nach Armageddon: Totalisierungserfahrung und Kriegserwartung in deutschen Militärzeitschriften“, i *An der Schwelle zum totalen Krieg. Die militärische Debatte über den Krieg der Zukunft 1919–1939*, Stig Förster (red.) (Paderborn: Schöningh, 2002), s. 323–92.

PORCH, DOUGLAS:

”Military ‘Culture’ and the Fall of France in 1940. A Review Essay”, *International Security*, årg. 24 (2000), s. 157–80.

—: “Writing History in the ‘End of History’ Era – Reflections on Historians and the GWOT”, *Journal of Military History*, årg. 70 (2006): 1065–1079.

POSEN, BARRY:

“Command of the Commons. The Military Foundations of U.S. Hegemony”, *International Security*, årg. 28 (sommer 2003): 5–46.

RAFFESTIN, CLAUDE, D. LOPRENO & Y. PASTEUR:

Géopolitique et histoire (Lausanne: Payot, 1995).

REKKEDAL, NILS MARIUS:

Moderne krigskunst. En presentasjon av moderne militærmakt og militærteori (Oslo: Forsvarets stabsskole, 2003).

REKKEDAL, NILS MARIUS & NIKLAS ZETTERLING:

Grundbok i operationskonst. Utvekklingen av operationskonsten och dess teorier (Stockholm: Försvarshögskolan, 2004).

RITTER, GERHARD:

Staatskunst und Kriegshandwerk. Das Problem des «Militarismus» in Deutschland, bd. 4 (München: Oldenbourg, 1954–68).

RODGERS DANIEL T.:

“Exceptionalism”, i *Imagined Histories. American Historians Interpret the Past*, Anthony Molho & Gordon S. Wood (red.) (Princeton, NJ: PUP, 1998), s. 21–40.

ROGERS, CLIFFORD J. (RED.):

The Military Revolution Debate. Readings on the Military Transformation of Early Modern Europe (Boulder, CO: Westview, 1995).

RORTY, RICHARD:

„Feind im Visier“, *Die Zeit*, nr. 13 (2004).

ROSINSKI, HERBERT:

The Development of Naval Thought. Essays by Herbert Rosinski, B. Mitchell Simpson III (red.) (Newport, RI: Naval War College Press, 1977).

ROSSINO, ALEXANDER B.:

Hitler strikes Poland: Blitzkrieg, ideology and atrocity (Lawrence, Kan: University Press of Kansas, 2003).

ROY, OLIVIER:

L'islam mondialisé (Paris: Seuil, 2002).

SCHROEDER, PAUL W.:

„A Papier-Mache Fortress“, *National Interest* (vinter, 2002).

—: *The transformation of European politics 1763–1848* (Oxford: OUP, 1994).

SEAGER, ROBERT:

„Alfred Thayer Mahan: Christian Expansionist, Navalist, and Historian“, i *Admirals of the New Steel Navy. Makers of the American Naval Tradition, 1880–1930*, James C. Bradford (red.) (Annapolis, Md: Naval Institute Press, 1990), s. 24–72.

SCHIEDER, THEODOR:

„Typologie und Erscheinungsformen des Nationalstaats in Europa“ (1966), i d.s.: *Nationalismus und Nationalstaat. Studien zum nationalen Problem im modernen Europa*, red. Otto Dann & Hans-Ulrich Wehler (Göttingen: Vandenhoeck & Rupprecht, 1992), s. 65–86.

SCHREIBER, GERHARD:

„Thesen zur ideologischen Kontinuität in den machtpolitischen Zielsetzungen der deutschen Marineführung 1897 bis 1945“, i *Militärgeschichte. Probleme – Thesen – Wege*, Manfred Messerschmidt o.a. (red.) (Stuttgart: deutsche Verlagsanstalt, 1982), s. 260–80.

SCHUMACHER, FRANK:

„Niederbrennen, plündern und töten sollt ihr‘: Der Kolonialkrieg der USA auf den Philippinen (1899–1913)“, i *Kolonialkriege. Militärische Gewalt im Zeichen des Imperialismus*, Thoralf Klein & Frank Schumacher (red.) (Hamburg: Hamburger Edition, 2006), s. 109–44.

SCHWARZ, KLAUS-DIETER:

Bushs „Revolution in Military Affairs“. *Konturen einer neuen amerikanischen Militärstrategie*, Stiftung Wissenschaft und Politik. Deutsches Institut für internationale Politik und Sicherheit, S 26 (Berlin, September 2001).

SHEEHAN, JAMES:

The Monopoly of Violence. Why Europeans Hate Going to War (London: Faber & Faber, 2008).

SHORRIS, EARL:

“Leo Strauss, George Bush, and the philosophy of mass deception”, *Harper’s Magazine* (June 2004).

SHOWALTER, DENIS:

“Plans, Weapons, Doctrines: The Strategic Cultures of Interwar Europe”, i *Shadows of Total War*, Chickering & Förster, s. 55–81.

SHULMAN, MARK RUSSELL:

Navalism and the Emergence of American Sea Power, 1882-1893 (Annapolis, Md: Naval Institute Press, 1995).

SMITH, JAMES A.:

The idea-brokers: think tanks and the rise of the new policy elite (New York: Maxwell Macmillan, 1991).

SNYDER, JACK:

The ideology of the offensive: military decision making and the disasters of 1914 (Ithaca: Cornell UP, 1984).

SONDHAUS, LAWRENCE:

Strategic Culture and Ways of War (London: Routledge, 2006).

STEPHANSON, ANDERS:

Manifest Destiny. American Expansionism and the Empire of Right (New York: Hill and Wang, 1996).

STRACHAN, HEW:

“Civil-Military Relations after Iraq”, *Survival*, årg. 48 (2006): 59–82.

—: *European Armies and the Conduct of War* (London: Allen & Unwin, 1983).

—: “Manoeuvre and Attrition – a Historical Perspective” i *From Manoeuvre*, Olsen, s. 80–99.

—: “The Lost Meaning of Strategy”, *Survival*, årg. 47 (2005): 33–54.

—: “Strategy and the Limitation of War”, *Survival*, årg. 50 (2008): 31–54.

STREIT, CHRISTIAN:

Keine Kameraden: die Wehrmacht und die sowjetischen Kriegsgefangenen 1941–1945 (Bonn: Dietz, 1991).

VOLKERT, BERND:

Der amerikanische Neokonservatismus. Entstehung – Ideen – Intentionen (Berlin: Lit, 2006).

WALLACH, JEHUDA:

The Dogma of the Battle of Annihilation. The Theories of Clausewitz and Schlieffen and their Impact on the German Conduct of Two World Wars (Westport, Ct, Greenwood, 1986).

WALTER, DIERK:

Symmetry and asymmetry in colonial warfare, ca. 1500–2000. The uses of a concept, IFS Info, nr. 3 (Oslo: Institutt for forsvarsstudier, 2005).

WEHLER, HANS-ULRICH:

„Our Rising American Empire‘: Amerikas missionarischer Nationalismus und das Dilemma der deutschen Fehlentscheidung“, i d.s., *Notizen zur deutschen Geschichte* (München: Beck, 2007), s. 147–58.

WEIGLEY, RUSSELL F.:

The Age of battles: the quest for decisive warfare from Breitenfeld to Waterloo (Bloomington: Indiana UP, 1991).

—: “American Strategy from Its Beginnings through the First World War”, i *Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age*, Peter Paret (red.) (Princeton, NJ: PUP 1986), s. 408–43.

—: *The American way of war: a history of United States military strategy and policy* (New York: Macmillan, 1973).

WETTE, WOLFRAM:

Die Wehrmacht. Feindbilder, Vernichtungskrieg, Legenden (Frankfurt: DTV, 2002).

WHEELER-BENNETT, JOHN W.:

The Nemesis of Power. The German Army in Politics, 1918–1945 (London: Macmillan, 1953).

WIGHT, MARTIN:

“Mazzini” i d.s., *Four Seminal Thinkers in International Theory. Machiavelli, Grotius, Kant & Mazzini* (Oxford: OUP, 2005), pp. 89–119.

The Papers of Woodrow Wilson, Arthur S. Link (red.), bind 53 (Princeton, N.J.: PUP 1986).

TIDLIGERE UTGITTE PUBLIKASJONER I SERIEN

OSLO FILES ON DEFENCE AND SECURITY

2008

1. BORIS BARTH

The Democratic Peace Controversy. A Critical Survey.

2. KJETIL SKOGRAND (ED.)

Emerging from the Frost. Security in the 21st century Arctic.

3. THOMAS DEVOLD

US Policy toward Russia after 9/11. Between Cooperation and Containment.

4. SAIRA H. BASIT

The Iran-Pakistan-India Pipeline Project. Fuelling cooperation?

2007

1. T. SÆVERAAS OG K. HENRIKSEN

Et militært universalmiddel? Amerikansk "Maneuver Warfare" og norsk doktrineutvikling.

2. T. KRISTIANSEN OG J.A. OLSEN (red.)

War Studies. Perspectives from the Baltic and Nordic War Colleges.

3. VIDAR HELGESEN

How Peace Diplomacy Lost Post 9/11. What Implications are there for Norway?

4. JOHN ANDREAS OLSEN (ed.)

On New Wars.

5. OLOF KRONVALL

Finally Eating Soup with a Knife? A Historical Perspective on the US Army's 2006 Counterinsurgency Doctrine.

6. MICHAEL MAYER

Forecasting Crisis. Climate Change and US Security.

TIDLIGERE UTGITTE PUBLIKASJONER I IFS INFO-SERIEN

2006

1. E. SHAHALA

Peace and security in Africa. Basic structural changes in the governance of peace and security on the African continent.

2. S. HOLTAN

Den standhaftige militærmusikken. Forsvarets musikk og den lange debatten om nedleggelse.

3. K. ØSTBERG

Duksenes republikk. Fransk elitisme og dens samfunnsmessige konsekvenser.

4. J. RØ

Hva er rettferdig krig i et asymmetrisk trusselbilde? En normativ diskusjon av USAs forkjøpspolitikk.

5. L. KRISTOFFERSEN

Soldiers or Saints? Norwegian Civil-Military Cooperation in Afghanistan.

6. S. MELBY, J. RØ, O. KRONVALL OG A.G. ROMARHEIM

Supermaktens begrensning. Perspektiver på Bush-doktrinens utvikling.

7. M. EPKENHANS

The Long and Winding Road to *Weserübung*. Naval Theory, Naval Historiography and Aggression.

8. J. BLACK

The RMA Examined.

2005

1. H.M. SYNTSNES

Presse og krig. Amerikansk fjernsyn og opptrappingen til krigen mot Irak 2003.

2. A. COHEN OG T. WALTER

Why do States Want Nuclear Weapons? The Cases of Israel and South Africa.

3. D. WALTER

Symmetry and Asymmetry in Colonial Warfare ca. 1500–2000.

4. T. HEIER

Forsvarsreformene 2000–2004: Gir Forsvaret politisk **uttelling**?

5. M. HERMAN

Problems for Western Intelligence in the New Century.

6. Y.N. KRISTENSEN

Torsk, “pirater”, og kalde granater. Striden mellom Norge og Island om Fiskevernsonen ved Svalbard 1993.

2004

1. CHR. COKER

Is there a Western Way of Warfare?

2. T. HEIER

The American Effort to Transform Europe's Armed Forces.

3. T.L. HAALAND OG E. GULDHAV

Bruk av norske styrker i kampen mot internasjonal terrorisme.

4. T.J. MELIEN

US Navy i norske farvann under første verdenskrig.

5. B.B. STEINLAND

Flere kvinner ute og hjemme?

2003

1. P.FR.I. PHARO

New Knowledge Structures, or Just Common Ground? Breakthroughs in International Negotiations.

2. D. LYNCH

Post-Imperial Peacekeeping. Russia in the CIS.

3. B. MÆLAND

“At alle behandles likeverdig og med respekt, uansett bakgrunn?” Forsvarets verdigrunnlag og norske offiserer i KFOR.

4. M. BERDAL

The UN Security Council. Ineffective but Indispensible.

5. O. RISTE

War and Peace in Scaninavian Political Culture in the 20th Century.

6. T. KRISTIANSEN

De europeiske småstatene på vei mot storkrigen, 1938–40.

2002

1. E. MÄNNIK

Estonian Defence. Ten Years of Development.

2. B. SCHÄFER

Stasi Files and GDR Espionage against the West.

3. P.K. BAEV

Russia in 2015.

4. K. SKOGRAND

Luftforsvaret og atomalderen 1950–1970.

5. M. PETERSSON

“Break Glass Only in Case of War”.

6. H. FRANTZEN

“Proper War” and “War in Reality”.

2001

1. CHR. COKER

Asymmetrical War.

2. O. BOSCH

The Year 2000 Issue and Information Infrastructure Security.

3. K. KLEVE (RED.)

Kilder til norsk luftmilitær historie.

4. R. TAMNES (RED)

Kommandospørsmålet på nordflanken. Utviklingen i to formative perioder.

2000

1. P. FR. I. PHARO

Necessary, Not Perfect: NATO's War in Kosovo.

2. A. BROOKES

Hard European Lessons from the Kosovo Air Campaign.

3. P. FR. I. PHARO

Norge på Balkan 1990–1999. "Lessons learned".

4. J. KIDD OG P. MITCHELL

European Defence Challenges.

5. M. PETERSSON

Vapenbröder. Svensk-norska säkerhetspolitiska relationer under det kalla kriget.

6. A. BROOKES

The Prospects for Unmanned Aerial Vehicles.

1999

1. I. JOHNSTONE

The UN's Role in Transitions from War to Peace: Sovereignty, Consent and the Evolving Normative Climate.

2. S.G. HOLTSMARK

Gullet fra Moskva. Sovjetisk pengestøtte til norske kommunister, 1917–1990.

3. T. FARER

Shaping Agendas in Civil Wars. Can International Criminal Law Help?

4. V. HELGESEN

Kosovo og folkeretten.

5. W.P.S. SIDHU

New Challenges for the Non-Proliferation Regime.

6. R. BERG

Den svenske "generalguvernörtiden" i Norge, 1814–1829.

1998

1. L.M. RAMBERG

Luftforsvaret en læringsorganisasjon? Logistiske utfordringer ved NORAIRs deployering til Bosnia 1993.

2. K. SKOGRAND

Cash and Cannons. Norway, Denmark and the US Aid Programmes 1947–1952.

3. T. HUITFELDT

Striden om landminer. Ottawa-konvensjonens muligheter og begrensninger.

4. R. BERG

Nasjon – union – profesjon. Forsvaret på 1800-tallet.

5. K. SKOGRAND, O. NJØLSTAD OG R. TAMNES

Brennpunkt. Kald krig, nordområder og storstrategi.

1997

1. P.V. WIKER

Amerikansk våpenhjelp til Norge 1949–1953.

2. H. KROMBACH

The Meaning of Hiroshima and Nagasaki.

3. T. HUITFELDT

De norske partisanene i Finnmark 1941–44 – i skyggen av den kalde krigen.

4. R. BERG

Nordisk samarbeid 1914–1918.

5. H.O. SANDNES

“Olav Tryggvason-affæren”.

6. R.G. PATMAN

Securing Somalia : A Comparison of US and Australian Peacekeeping during the UNITAF Operation.

1996

1. S.G. HOLTSMARK

Great Power Guarantees or Small State Cooperation? Atlanticism and European Regionalism in Norwegian Foreign Policy, 1940–1945.

2. O. RISTE OG R. BERG

Isolasjonisme, atlantisk samarbeid og nordpolitikk.

3. F. LILAND

Moral og realpolitikk. Norges forhold til Kina etter 1966.

4. K.O. SUNDNES

A Balkan Sideshow. The Medical Support System and United Nations Peacekeeping in the Former Yugoslavia.

5. CHR. COKER

The Future is History.

6. H. MACDONALD

National Separatisms and the Disintegration of Yugoslavia.

1995

1. F.O. NILSEN

Sovjetisk ubåtvirksomhet i nord – behov og tradisjoner.

2. J. HAMMERSTAD OG K. JAHR

Telemark bataljon. NATOs nye styrkestruktur og Norges deltakelse i IRF.

3. M.R. BREDAL

The United Nations at Fifty: Its role in Global Security.

4. O.K. GRIMNES, J. RØNNEBERG OG B. GOLDSCHMIDT

The Race for Norwegian Heavy Water, 1940–1945.

5. T. ITO

UN Authorized Use of Force: Recent Changes in UN Practice.

6. R. HOBSON OG T. KRISTIANSEN

Militærmakt, krig og historie. En innføring i militære studier fra Clausewitz til våre dager.

1994

1. S.R. RADER

Strengthening the Management of UN Peacekeeping Operations. An Agenda for Reform.

2. J.M. VAN SPLUNTER

Love at First Sight. Co-operation Between the Netherlands and Norway on the Peaceful Use of Atomic Energy, 1950–60.

3. N.A. RØHNE

Norway between Great Britain and Germany.

4. F. MOLVIG

Norsk forsvarspolitik i 1970- og 80-årene.

5. K.E. HAUG

Den tysk-norske spenningen under første verdenskrig.

6. S.G. HOLTSMARK

Om Den røde hær rykker inn i Norge... Spørsmålet om sovjetisk deltagelse i frigjøringen av Norge 1941–1944.

7. S.G. HOLTSMARK

The Limits to Soviet Influence: Soviet Strategic Interests in Norway and Denmark 1944–47.

8. O. NJØLSTAD

Fissionable Consensus: Scandinavia and the US Quest for International Atomic Energy Control, 1946–1950.

1993

1. F. LILAND

Culture and Foreign Policy. An introduction to Approaches and Theory.

2. R. TAMNES

Penetrasjon og polarisering. Nordområdene i et historisk perspektiv.

3. H. SJURSEN

Gamle problemer i ny klesdrakt? EFs utvidelsesproblemer i 1990-årene.

4. W. WLADYKA

Fortidens skygger i polsk politikk. Reformprosessens utfordringer etter valget.

5. K.E. ERIKSEN OG H. PHARO

Norway and the Early Cold War: Conditional Atlantic Cooperation.

6. E. LØCHEN

Norges møte med Europa, 1950–1964.

7. M. BERDAL

United Nations Peacekeeping at a Crossroads. The Challenges of Management and Institutional Reform.

1992

1. O. RISTE

Postwar Security: Universal or Regional?

2. R. TAMNES

Norges hemmelige tjenester under den kalde krigen. Et sammenlignende i internasjonalt perspektiv.

3. L. SHEVTSOVA

August 1991. The Attempted Coup and its Consequences.

4. T. KRISTIANSEN

Det fjerne og farlige Baltikum. Norge og det baltiske spørsmål 1918–1922.

5. O. RISTE

Eit “minimumsforsvar” for Norge? FK90 og spørsmålet om alliert assistanse.

6. O. WICKEN

Kald krig i norsk forskning.

7. K. HIRSCH

Den norske klagesaken mot Tyrkia i 1982.

PUBLIKASJONER FRA IFS

DEFENCE AND SECURITY STUDIES: Fagfelleurdert, vitenskapelig monografiserie med større forskningsarbeider, utgis fire ganger årlig.

OSLO FILES ON DEFENCE AND SECURITY: Instituttserie med artikler, foredrag – kort og langt format, utgis 6–8 ganger årlig.

Alle abonnenter av *Oslo Files on Defence and Security* får automatisk tilsendt *Defence and Security Studies*. Abonnementet anses løpende til oppsigelse skjer, hvis ikke opphørsdato er uttrykkelig fastsatt i bestillingen. Ved adresseforandring, vennligst husk å oppgi gammel adresse.

ABONNEMENTSPRIS 2008:

Institusjoner: kr 600.

Privatpersoner: kr 300.

Pensjonister og studenter: kr 200.

Enkeltutgaver: kr 100–150, avhengig av omfang.

SALG AV ENKELHEFTER:

Disse kan bare anskaffes i den utstrekning de er på lageret. Priser, som kan endres uten forutgående varsel, oppgis på forlangende. I tillegg til de ordinære publikasjonene utgir også IFS enkelte store forskningsarbeider i bokform.

ABONNEMENT OG ENKELTSTUDIER BESTILLES FRA:

Institutt for forsvarsstudier, Tollbugt. 10, 0152 OSLO.

Telefon: 23 09 77 00. Fax: 23 09 77 49. www.ifs.mil.no

PUBLICATIONS FROM IFS

DEFENCE AND SECURITY STUDIES: Peer-reviewed monograph series providing in-depth studies, published four times annually.

OSLO FILES ON DEFENCE AND SECURITY: Institute series aimed towards the general public, published six to eight times annually.

Subscribers to *Oslo Files on Defence and Security* automatically receive *Defence and Security Studies* also.

SUBSCRIPTION 2008:

Institutions: NOK 600.

Individuals: NOK 300.

Retirees and students: NOK 200.

Single issues: NOK 100–150, according to size.

SINGLE ISSUES:

Can only be obtained according to stock in hand. Prices which are subject to change without any notice, are available upon request. In addition to its ordinary publications, IFS publishes occasional studies as books.

TO SUBSCRIBE OR ORDER SINGLE ISSUES, WRITE TO:

Norwegian Institute for Defence Studies, Tollbugt. 10, N-0152 OSLO, Norway.

Phone: +47 23 09 77 00. Fax: + 47 23 09 77 49. www.ifs.mil.no